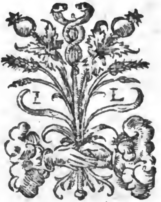
Ioannis Mandu-

RI MONACHI DAMASCENI

Primæ dogmatum inſtitutiones.
De duabus Chriſti naturis & voluntatibus.
Hæreſum quæ ad illius tẽpora extiterunt, Catalogus.
Maximi de duabus Chriſti naturis.

Hæc omnia nunc primum de Græcis cõuerſa & edita cum Græcis ipſis, Ioachimo Perionio Benedictino Cormœriaceno Interprete.

Ad D. Franciſcum Burgium Riuo[illegible] Pontificem.

BIBLIOTECA NAZIONALE 1872

Pariſiis, ex officina Ioannis Lodoici Tiletani, ex aduerſo Collegij Remenſis.

1544.

7.

Franciſco Bur-
GIO RIVORVM PONTI-
ſici Ioachimus *Perionius Benedicti-*
nus Cormœriacenus
S P D.

COgitanti mihi quanam ratione egregiã in me voluntatem tuã remunerari poſſem, librum quẽdam perantiquũ ex B. Hilarij Pictauienſis bibliotheca Ioannes Ganeius ſingulari et virtute & doctrina vir vtendum dedit: quem cum, vt fit, diligentet euoluerem, in Damaſceni quædam opuſcula incidi, quæ è Græco in latinum adhuc conuerſa non fuerunt. Itaque primo quoque tẽpore illa mihi vertenda putaui, quòd ſperarẽ, ſi ea ad te mitterem, eò gratiora tibi fore, quòd tuo nomine ad noſtrorum hominum cognitionem pri

mùm translata viderentur:
ad rerum diuinarum, quæ
qualis es tu, digna eſt, ſcient
Primo enim libello primæ T
tutiones, qua ex parte diui
& hypoſtaſin conſyderamu
Secundus eſt de duabus Chr
lũtatibus, & actionibus: cu
dem re B. Maximi annexui.
Damaſcenus omnes ſectas
poſt homines natos ad ſuam
runt, breuiter exponit. Hũc
mum qui legent, facilè perſp
omnes ſententias quas hor
hæretici defendunt, iam ol
& damnatas fuiſſe. Quò m
tam multos qui eorum ſect
potius (neque enim in tot ſ
gus vnquam diſtractum di
quot iſti ſunt) ſequantur. M
tè nihil magis populum Chr
ſti fide & religione retinere

quàm ſi hoc malum nõ nunc primum ſerpe re, ſed quondã cum natũ iam cõualuiſſet, maiorum noſtrorum diligentia extinctum eſſe intelligat. Quod vt plerique alij libri multò fuſius tradant, tamen hoc nec cõpen dioſius alius, nec doctius, nec verò facilius exponit. Facies igitur tu quidẽ, quod te dignũ eſt, ſicuti adhuc feciſti, ſi eum cum tuis Riuianis cõmunicabis, eóſq; adhortabere, vt in eo nonnihil temporis conſumant, aut potius eum diuturna meditatione excolãt. Cum enim morbos eoſdem qui his temporibus ſæuiunt, ex illo cognouerint, tũ faciliùs in fidei & ſynceritate & integritate, quam tua diligentia eos ſeruare mihi homines fide digni expoſuerunt, continebuntur. Nec verò tui ſoli, ſed per te omnes qui volent hoc bono fruetur. Tibi enim vni hoc totum qualecunque eſt offero & dono. Ita iure eius tibi poſſeſsionem vẽdicare potes, cum alijs vſum, quoniam nihil detrimẽti ca pies, communicare. Hos ſi tibi gratos acce-

ptósque intellexero, equidem ad alia Theologica, quæ iam affecta ſunt, tuo nomine diuulganda incitabor. Hoc enim tempore ea modo quæ nondum conuerſa erant, vna cũ græcis edenda cenſui. Vale clariſſime Pontifex, Lutetiæ Pariſiorum IIII Non. Iulij. M. D. XLIIII.

Digitized by Google

332

IOANNIS MONACHI DAmaſceni, ad Ioannem ſanctiſsimum Laodicenſium epiſcopum de decretis & placitis primæ inſtitutiones. Ioachimo Perionio Benedictino Cormœriaceno interprete.

PAtris, filij, & ſpiritus ſancti nomine, quæ vna tribus in perſonis conſiſtit, & veneratione digna eſt diuinitas, quæ vnius eiuſdemque naturæ eſt, vitæque principiũ trinitas, unus deus, à quo omne bonũ quod datur, & omne donum perfectũ de cælo ad nos mittitur, peccator ego & miſer impeditæ tardæque linguæ homo, initium loquendi ſumo: quòd mihi tantũ de eius humanitate perſuadeã, vt ſi ad dicendum ingrediar, ſpiritum ſanctũ cũ propter eorum qui hoc à me petiuerunt demiſsionem, tum propter audientium utilitatem, mihi ſapientem ſermonem ſuppeditaturum eſſe confidam, qui & gratiæ eſt dominus, & omnium bonorum cuſtos, & deus perpetua laude afficiendus in omnibus. Amen.

De eſſentia, natura, & forma. Cap. I.

Eſſentia, natura, genus, & forma, vt ſanctis patribus placet, idem valẽt: & rurſus ὑπόστασις, id eſt, quod per ſe cohæret, & πρόσωπον, id eſt perſona, figura, proprium, & indiuiduũ idẽ efficiunt: rurſus differẽtia qualitas ἰδιότης, id eſt proprietas, & ἰδίωμα, id eſt proprietas vnum idemque declarant. De his at-

que alÿs eiuſdem generis, quæ
tuam abiectus quæſiſti, nobis pr
hinc igitur ordiamur. Eſt quid
forma omniũ præſtantiſsima ea q
poteſt diuinitas: hypoſtaſeis autẽ
lius, et Spiritus ſanctus. Vnuſqu
cta eſt hypoſtaſis, et perfecta perſ
eſſentÿs et naturis id omne quod
tem à deo effecta permulta, eorum
ctio, Aliud enim eſt ãgelus, aliud
canis, aliud cælũ, aliud terra, aliu
liud aqua. Atq; vt verbo vno fi
edita ſunt, genera ſunt plura. Ac
ſpecies vna natura eſt. vt omniũ
tura, & omniũ hominũ, & omn
omnium eorum quæ creata ſunt.
rum, alia hominũ, alia boum, reliqu

De hypoſtaſi, perſona, & indi

Quoniam autem multi ſunt hon
hõ eſt hypoſtaſis, id eſt res per ſe c
poſtaſis eſt, et Eua alia hypoſtaſis
terorũ. Vnuſquiſque enim homo hy
lia reliquorum hominũ. Itemq; ſing
ſes ſunt, id eſt res ſingulæ, et ſinguli
tura, eſſentia, & forma quiddam c
omnia quæ eiuſdẽ ſunt eſſentiæ natu
tur. At hypoſtaſis indiuiduũ, & pe

ciale eſt, vt res ſingulæ quæ eadem ſpecie cõtinentur.

De differentia, qualitate & proprietate. Cap. III.

Multas eſſe ſpecies, variasque ac diuerſas naturas diximus: itemq; in vnaquaque eſſentia & ſpecie diuerſæ ſunt hypoſtaſes. Itaque vnaquæque eſſentia ab alia eſſentia differt, & vnaquæque hypoſtaſis ab alia hypoſtaſi. Ac res quidem illa qua natura à natura, ſpecies à ſpecie, atque hypoſtaſis ab hypoſtaſi alia ab alia diſtat, tum differentia, tum qualitas, tum proprietas dicitur. Veluti quoniã inter angelum et hominem hoc intereſt, quòd ille immortalis eſt, mortalis homo: mortale & immortale differentia, qualitas, & proprietas eſt. Rurſus quia Adam, à Seth eo differt, quòd Adam non eſt genitus, Seth autem eſt: paternitas et ὑιότης, id eſt filij natura, quæ filiatio dicitur, ſunt differentiæ. hoc enim Adam & Seth inter ſe differunt, quòd ille non eſt generatus, hic eſt. Omnia etiam eiuſdẽ generis in differentiarũ, qualitatũ, & proprietatũ numero habenda ſunt, vt rationis particeps et rationis expers, mortale et immortale, bipes & quadrupes, ſenſus particeps et ſenſus expers, quod ſimum eſt et quod aquilinũ, quod albũ eſt & quod nigrũ, quod longũ eſt & quod decurtatũ, cæteraq; generis eiuſdẽ.

De eſſentiali differentia, ſeu naturali differentia, & de accidente. Cap. IIII.

Res autem omnis qua ſpecies à ſpecie differt, & eſſentia ab eſſentia, eſſentialis, naturalis, & ſpeciei ef-

fectrix appellatur tum differenti
proprietas naturalis, proprietáſq
lus & homo inter ſe mortalitate
ferunt: ob eamque cauſam, imme
turalis, effectrixque eſt angeli
turalis proprietas. Eodemque m
tia eſt mortalitas. Hoc etiã inter
ferunt, quòd homo rationis eſt pa
pers eiuſdem. Ita fit, vt rationis p
tionis autem expers bouis ſit &
ctrix differẽtia. Quod etiam de r
ris atque formis iudicandum eſt e
tẽ re hypoſtaſis ab eiuſdẽ ſpeciei
ſi differt, ea omnis & ἐπουσιώδ
ferentia, & qualitas, & propri
proprietas characteriſtica, id eſt
eſt accidens. Vt inter vnum &
intereſt, quòd hic longus, ille brev
ater: hic valet, ille ægrotat: hic pa
que hæc omnia cæteraque eiuſd
ſunt differentiæ & qualitates: hy
racteriſticæ proprietates, et aſſum
mine omnes quæ in omnibus hypo
ſingulis quæ eidẽ ſpeciei ſubiectæ
tur, & ſine quibus eſſentia & ſ
modo poteſt, eſſentiales differenti
autem in aliquibus eiuſdẽ ſpeciei

rebus ſingulis reperiuntur, in aliquibus non reperiuntur, eæ aſſumptæ & aduentitiæ ſunt habendæ.

De accidente ſeparabili & inſeparabili. Cap. V.

Aſſumptarum autem aliæ à re ſeparantur, aliæ nõ ſeparantur. Non ſeparantur eæ quibus diſtat vna rerũ ſingularum ab altera, ipſa autem à ſe nihil differt: veluti certus homo ab alio differt, quòd ipſe eſt preſſis naribus, ille autẽ aduncis: hic cæſiis oculis, ille nigris: ſed ijs à ſe ipſe nõ differt, propterea quòd is qui preſſis eſt naribus, ſemper eſt: & qui aduncis eſt, eas ſemper obtinet: neque fieri poteſt, vt idem interdum ſit preſſis naribus, interdum aduncis. Inſeparabilia autẽ accidentia vocantur, quòd cum ſemel in aliquo fuerint, nõ iam diuelli ſeiungiq́ue poſſunt, ſed tamen accidentia ſunt: quandoquidem fieri poteſt, vt non ſit homo breuibus naribus, & nariũ aduncitate non ſit prædıtus, & tamen ſit homo. Nam cum non omnes homines preſſis ſint naribus, neq; omnes aduncis, tamen omnes homines quibus nariũ aduncitas data eſt ſunt homines: & omnes homines ſunt rationis participes nõ autẽ omnes rationis participes, homines ſunt. Separabilia autem ſunt quæ ipſe homo aut ipſa hypoſtaſis, interdũ habet, interdũ non habet, vt ægrotare, valere: vt ſedere & ſurgere: lætari, et dolere, & ſi qua ſunt generis eiuſdẽ.

De ijs quæ ſunt eiuſdem eſſentiæ ac naturæ, atque diuerſæ. Cap. VI.

Ea autẽ eiuſdem eſſentiæ, naturæ, formæ, ſpeciei,

et generis ſunt,quæ eidē ſpeciei,e
tur,vt Petrus,Paulus, cæterique
mnesq́ue boues, & canes,itemq́
verò ſunt diuerſæ eſſentiæ, natur
quæ alij atque alij ſpeciei ſubſunt
tiæ,cuiuſmodi ſunt homo,equus,
generis eiuſdem.

De genere,ac ſpecie.

Genus autem in ſpecies ac fo
mal vel rationis eſt particeps, v
animal genus eſt eius quod ratiō
non vtitur. Rationis autem parti
minem,& immortalem angelum
tionis genus eſt eius quod mortal
mortale: mortale autē & immo
quod ratiōe utitur. Sed quò p
altius repetendū uidetur.Genus ſ
genus,quod ita genus eſt, vt non
perius genus non habeat. Species
ſtrema & ſubiecta ſpecies,quæ ſ
ſit genus, propterea q alias ſpeci
diuidatur.Ea autem quæ inter ſun
mas ſpecies locata ſunt,generis ac
pellantur,ita tamen vt eorū ſint g
ciuntur,ac ſubſunt, ſpecies autem
dem ὑπάλληλα vocantur. Velu
eſt genus: neque enim ſupra ſe al

eamque cauſam non eſt ſpecies. Hæc autem in corpus & in id quod corpore vacat diſtribuitur: corpus in animatum & inanimum: animatum in ſentiens, & nō ſentiens: ſentiens in id quod eſt rationis particeps, & rationis expers: quod rationis eſt particeps in id quod mortale eſt, & quod immortale. Quod autē uacat corpore, id & rationis eſt particeps, & mortalitatis expers. Incorporeā autē appello hic eſſentiā ut animū, ut angelum, vt dæmonē. Horum enim unumquodq; ſpecies eſt infima. Corpus verò animatum ſentiēs, animal dicitur. Animal autem rationis particeps mortale, eſt homo, qui in ſpecie infima numeratur. Animal porrò rationis expers latrās, canis eſt, qui etiā infima eſt ſpecies. Præterea corpus animatum non ſentiens, planta et ſtirps vocatur: corpus autē omnino animi expers, terra, aer, aqua, ignis, quorum vnumquodque ſpecies eſt infima. Quò autem hæc planiora & clariora fiant, ita dicamus, Eſſentia modo quodam quàm ſit eſſentia ſuperiore, diuinitatem quæ increata eſt, complectitur: notitia autem, & complexu ſuo omnia ea continet quæ effecta ſunt & creata. Genere autē ſummo continetur hæc corporis expers eſſentia, vt deus, vt angelus, vt animus, vt dæmon: aut corpus animo carens, vt ignis, aer, aqua, terra: aut corpus quod viget, vt vitis, palma, olea, quæque ſunt eiuſdem generis: aut corpus animatum ſentiēs, id eſt animal, vt equus, canis, elephas, et ſimilia: aut quod cōcretū eſt ex corpore et animo qui

corpore caret, vt homo. Atque ho
tia, quòd prima eſt, & latiſsime n
plectitur & continet, ſummũ genu
tem ſummi primiq́ue generis ſpeci
quod corpore vacat, & corpus in
pus quod augeſcit, quod animatum
animal, quæ eadem & genera et ſ
dicũtur. Sunt enim eſſentiæ ſpecies,
partes ſecentur : eorum autem vnu
ſpecies diuiditur, quas complexu ſu
bus patet latius. Complectitur enir
vacans, deum, angelum, animum, d
tem carens animo, terram, aquam, a
pus autem augeſcens, vitem, oleam
ſunt eiuſdem generis: corpus verò a
tiens, ſiue animal equum, bouem, ca
ſimilia: id autem quod ex corpore &
poris es expers conſtat, hominem con
tia porro quæ ſubÿcitur, (multa aut
vt deus, ut angelus, cælum, terra, aq
mal rationis expers, uolatile, uietum,
poſſeſsio, patrimonium, diuitiæ.
Ac hypoſtaſis quidem eſt, indiu
ſona, pater, filius, & ſpiritus ſanct
quæ illa cõplectitur eſt, quæ & omn
& comprehendi non poteſt, diuinitas
etiam Michael, Gabriel, cæterique ſ

*cies autem eos complectens, angelica natura. Hypoſta
ſes præterea ſunt, Petrus, Paulus, Ioannes, ac reliqui
ſinguli homines: quæ autem eos complexu ſuo conti-
net ſpecies, eſt humana natura. Rurſus hypoſtaſes ſunt
quidam & quidam equus, eoſque vt ſpecies omnino
equus complectitur. Præterea hypoſtaſes, id eſt res ſin
gulæ ſunt hæc & illa olea, quas vigens & vniuer-
ſa olea vt ſpecies complectitur. Intelligendum eſt
igitur, ea quæ ſola indiuidua continent, ſpecies infimas
uocari, cuiuſmodi eſt angelus, homo, equus, canis, olea,
palma, & quæ ſunt eiuſdem generis: quæ autem ſolas
ſpecies infimas complectuntur, vocari* εἴδη ὑπάλ-
ληλα, *id eſt ſpecies ſubalternas, vt incorporeũ, vt cor
pus quod animo caret, quod nõ eſt ſentiẽs, quod viget,
quod animatũ eſt, quod ſentit, animal, quod rationis eſt
particeps, quod eius expers eſt, quod mortale, & im-
mortale, bipes, & quadrupes, quod graditur, et quod
uolat, & quæ ſunt generis eiuſdẽ. Ac quæ ſpecies qui-
dem infimas complectũtur, ea ſunt illarum genera, ea-
rumque effectrices differentiæ: quæ autẽ à ſummo ge-
nere continentur, eſſentiæ ſunt ſpecies. Sed aliter etiam
de ijs dicendum eſt. Omnia quæ uno dei imperio facta
ſunt, vnius ſunt generis. velut cùm deus imperauit, ut
multa piſcium genera exiſterent, omnia piſcium ge-
nera vno genere continentur, vnaquæq; autẽ piſcium
differentia ſpecies eſt. Rurſum cum præcepit deus, vt
aquæ in lucem volucres ederent, & ortæ ſunt multæ*

volucrum diſsimilitudines, omnes aues explceuerunt: vnaquæque autem volucri tia illius generis auium eſt ſpecies. Ea eorum quæ repunt, & pecudum, & herbarum, & leguminum, & arborum tem vnum etiam genus omnium animal que genus ſtirpium, vnum eorum quæ omnino, neque vim habẽt augendi & vnum genus eorum quæ non habent cor eorum quæ habent, dicitur. Quinetiam creata ſunt, vnum genus complent, mu rũ creatarũ genera, omniumq́; creaturar & omnis eſſentia ac natura, vno gener

De actione. *Cap. V*

Actio eſt motus eius quod agit, cu faciendo eſt. Actio autẽ naturalis mot qui in faciendo verſatur, ut mentis motu ticeps, motus animalis, motus ſentiendi, a generandi, itemq́; motus, qui appetitus motus corporis: præterea viſio, memor et irarum motus, voluntas & appetitus ſunt generis eiuſdẽ. Hæc autẽ in quinqu buta eſt. In angelis enim omnibusq́; nat is, quæ ſimplici impetu et concurſu intelli quæ intelligentia cõtinetur: in hominibus animo incorporeo & corpore conſtant ſimplici, ſed vario ac multiplici cogitabi

tu intelligũt, ea ineſt quæ ratione & cogitatione efficitur. In animãtibus uerò rõnis expertibus, quæ ſenſum habẽt, nec ratiocinãtur nec intelligũt, ea quæ uitalis uocatur: vegetandi autem vis in ijs ineſt, quæ ſenſu illa quidẽ carent, ſed tamen alendi, augendi, atque generandi facultatibus ſunt prædita. Ea autem quæ omnino vita caret, in terra & lapidibus, qui nec alendi, nec augendi, nec generandi vim habent, neque rurſus aliqua alia, niſi ſtatu participant.

De perpeſſione. Cap. IX.

Perpeſſio ſiue acceptio naturalis, motus eſt naturæ in eo quod patitur, in accipiendo poſitus, quæ naturæ eſt actio: eius autem in quod actio peruenit, perpeſſio & acceptio, vt ortus, gaudium, ægritudo, angor, mœror, metus, pigricia, labor, ſomnus, uoluptas, dolor, iracundia, cupiditas, abſciſio, fluxus, interitus, quæque ſunt eiuſdẽ generis. Hæc & ſi qua ſunt ſimilia naturalia ſunt, nec dantur vitio aut crimini, quòd non ſint noſtræ poteſtatis. Solum autem peccatum cõtra naturã eſt animi perpeſſio maxime vituperanda, eiuſdemq́; interitus, noſtræque voluntatis atque iudicij eſt.

De voluntate. Cap. X.

Voluntas eſt naturalis cum ratione appetitio. Rurſus voluntas eſt naturalis cum ratione atque libertate aliquid appetens mentis motus. Ea enim quæ rationis expertia ſunt, non ſua ſponte ac libere ducuntur ad concupiſcendũ: quippe quæ naturali deſyderio ſuo mo

ueantur, nec ratione ducem habeant, ob
ſam naturam eius cupiditate victi duce
Itaque ſtatim toto impetu ad agendum
quid impediat. Quapropter non ſunt ſui
teſtatis, ſed libertatis expertia. Natura a
tione vtitur, naturali cupiditati tum ſucc
tum non ſuccumbere, ſed eam vincere. .
rat natura quæ cùm vitæ cupiditate per
men rationi obtemperat. Multi enim r
cem ſecuti ſumma voluntate ad morten
runt, cibique ſomni atq; reliquorũ appetiti
turã rationis arbitrio ſubieciſſent, nec ei p
glexerunt. Vt igitur naturalis appetitio in
ſentiente inſita eſt, ſic libertate omnis na
particeps eſt prædita. Quod enim ratione
mne ſui iudicij eſt ſuæque poteſtatis, in eo
go ſita eſt. Eſt ergo voluntas naturalis lib
di vis & motio. Quæ autem voluntati p
ad appetendum ea iudicij voluntates ap
dicuntur. Nam cum animus ſit liber, acco
& proprium iudicium ad eorum vſum
rium impellitur. Ea autem ſunt, vt comed
comedere, bibere & non bibere, ambul
ambulare, ducere vxorẽ, & non ducer
cætera eiuſdem generis quæ in nobi
ſunt, quæ eadẽ in noſtra ſunt po
ſtate, eorumque contraria.

FINIS.

EIVSDEM IOANNIS DAmaſceni de duabus Chriſti voluntatibus & actionibus, reliquiſque naturalibus proprietatibus liber, eodem interprete.

QVi duas naturas & vnā perſonam in domino noſtro Ieſu Chriſto eſſe profitentur, ij certè duplices eaſq; diuerſas naturarū: ſimplices autē, perſonæ naturales proprietates profiteri debent. Fieri enim non poteſt, vt natura cōſtet ſine ijs proprietatibus quæ ei ſint naturales, quæque eam efficiant atque à cæteris naturis diſtinguant, quæq; vniuerſæ nūquam in alia ſpecie eſſe dicantur. Fieri rurſus non poteſt, vt vnius eiuſdemq; naturæ proprietates quæ eā efficiūt, & à cæteris perſonis quæ eiuſdē ſunt generis, ſecernūt, (perſōales dico proprietates quæ attributa & aduētitia moris eſt uocare ijs ꝗ in his rebus docti ſūt) uniuerſæ in alia perſona reperiantur. Omnis res quæ ex duabus naturis conſtat, naturarū illarū proprietates neceſſario cōplectitur, etiamſi in earum cōiunctione quadam videatur eſſe confuſio. Nam cum ignis calidus & ſiccus ſit, aqua frigida & humida, tamen cū ex quatuor elementis conflatur corpus, quatuor habet qualitates, calorem, frigus, ſiccitatem, et humorem. In quibus ſi temperatio quædā ſpectetur, neceſſe ſit eorū quæ cōcreta ſunt, naturales proprietates perſpici: quā-

to magis in ea coniunctione, quæ ab om
abeſt diſtatque plurimum? Natura enim
comparatur, tum alia ab alia natura & p
cie eſſentialibus naturalibusq; diſtinctio
re dicitur. Similiterq; cũ hypoſtaſis hypo
neris comparatur, diſtare inter ſe dicũtur
proprietatibus, non tamen hypoſtaſis hyp
generis ut hypoſtaſis cõparatur. Nã ſi Pe
prietates hypoſtaticæ cũ hoc equo cõferãt
ra potius q̃ ab hypoſtaſi ſeparabũt. Neq;
minẽ à certo equo differre dicimus, q̧ hi
le bene comatus, nec quòd ille lõgus, hic
quòd ille rationis eſt compos, hic expers,
huius, ille illius ſit filius. Sin hunc Neſto
equi fœtum eſſe dicamus, atque alterũ ſa
ſapiẽtiæ expertẽ, iam naturales differẽtiæ
que ſtatuẽtur. Hominum enim hypoſtati
ſingulos homines attingunt, diſtinctiones
differentijs hypoſtaticis collatæ, natura
Itaq; in domino noſtro Ieſu Chriſto co
uultusq; atq; oris lineamẽta, et eius ortus
ad eũ ortũ quo à deo patre eſt ſine vlla
ſione editus, referantur, non ad perſonas,
ras ſeparandas pertinebunt. Nam quòd e
turis vna perſona conſtat, tam hæ quàm
diuinæ naturæ, quàm humanæ perſonal
tes, ex eo eiuſdem perſonæ hypoſtaticæ fi

igitur uniuerſitatis parens & effector plurimas naturarum, id eſt formarum differentias diſsimilitudineſque procreauit, ut ſapientiæ ac poteſtatis ſuæ excellētiā oſtēderet, quò plus ipſe admiratione affectus expeteretur, expetitus cognoſceretur, cognitus ad diuinā ſimilitudinē animal quod mētis et rationis eſt particeps, traduceret, ob eámque cauſam multas rerū ſpecies fabricatus eſt. Nā & ea illius quæ ſub aſpectū non cadūt, iam ab orbe condito ex eius operibus intelliguntur, ac perſpiciuntur: & ex rerū quas condidit pulchritudine collatione rationis rerum effector comprehenditur. Rerum autem ſingularum in quaque ſpecie tum differentiam, tum earum inter ſe conuenientiam effecit, ita tamen vt conuenientia quidem ſit naturarum (omnes enim res ſingulæ quæ eidem ſpeciei ſubijciuntur, naturæ vi & ratione cohærent) hypoſtaſeon autem, id eſt rerum ſingularū ſit differentia: diſtant enim inter ſe inſignitis quibuſdam impreſsiſq; proprietatibus. Quoniam enim quod unū eſt & ſolū à ſocietate & cōmunione abhorret, ac inſuaue eſt: ſocietate autem coniungi cū ijs quæ eiuſdē ſunt generis, iucundum & ſuaue: ob eam cauſam prima hæc & ſola beata, principio carens, atque immortalis natura tribus in perſonis perſpicitur. Ait enim ea quæ per ſe cohæret ſapientia, Ego ſum quā gaudebat pater & deus. Ob eamq; cauſam non in ſingulis modo angelicarum uirtutum ordinibus diuerſas res ſingulas condidit, verumetiam in

348

*quaque ſpecie. vt cum naturæ coni
conſociatæ aliæ etiam alijs voluptat
naturali habitu & figura coniunctæ
ſint, & conſulant. Rerum autem ſing
litudo, quod cuiusque eſt non toto na
ſionis genere ab alieno ſeparat: v
ſuum eſt dum cognoſcit, id tueatur,
pes vt in ſuas inuadat, vtque ſuum q
tamq; cognoſcat. Debet enim omnis
quærit, primū quid ſit cognoſcere, de
ne unū an duo exquirere. Quod ego
mini noſtri Ieſu Chriſti volūtates, acti
proprietates, de quibus quærimus, acc
Sed quò id fiat planius, primū dicam
turam & perſonā interſit: deinde eo c
quæ naturam & quæ perſonam con
tates, intelligemus. Atque ita deniq
in domino noſtro Ieſu Chriſto inſunt,
plicia conſyderabimus. Natura quide
ctis patribus, commune quiddam eſt
quaſi infima ſpecies, vt homo, beſtia,
equus, bos, canis. Hypoſtaſis autem e
gulare quod per ſe cohæret: eſſentia et
attributis, quæ hypoſtaſin, id eſt rem p
reliquis reuera ſeparat atque ſecernit,
uiduis quæ eiuſdem ſunt ſpeciei natur
cium: attributis autem quibuſdam inſig*

niduis quæ eiuſdem & naturæ & ſpeciei ſunt, differt. Atque vt ſummatim dicam, natura eſt id quod commune eſt, vt humanitas. Petrus enim & Paulus ſunt homines & reliqui ſinguli. Hypoſtaſis autē eſt id quod ſpeciale eſt, vt hic & ille. Petrus vna eſt hypoſtaſis, Paulus alia eſt hypoſtaſis: non etiam Petrus alia, & Paulus alia natura, ſed Petrus hypoſtaſis eſt, quæ perfectam naturam humanam habet, ob eámq; cauſam perfectus & completus eſt homo. Itemque alia eſt Paulus hypoſtaſis, quæ eandem perfectam habet naturam humanitatis. Ac eandem quidem naturam habet perfectam vnaquæque hominum hypoſtaſis; non tamen vnam eãdemque habent omnes homines hypoſtaſin. Alius enim eſt Petrus, alius Paulus, aliáque atque alia eſt eorum hypoſtaſis, non alia autem eſt natura Petrus, & alia Paulus. omnes enim homines natura vna continẽtur. * Itémque equus albus, aut velox, eodem modo & bos qui vno cornu præditus eſt, & canis paruus, & leo flauus. Atque hæc quidem de natura & hypoſtaſi ſatis multa ſunt ad id quod agimus. Nunc ſequitur, vt quid ſit naturæ proprietas, et quid hypoſtaſis proprietas, quídque inter illa interſit, dicendum eſſe videatur. Naturæ quidem proprietas eſt, quod naturam efficit, ſine quo natura cuius eſt proprietas conſtare nullo modo poteſt. Vt vita ratio, voluntas, ſenſus, inceſſus, reſpiratio. Hæc autem in homine ſpectantur. Quod enim rationis non eſt

particeps, non eſt homo, quoniã homo
non ratione vtatur, ſiue probe, ſiue imp
nemo naſcitur, qui non ſenſibus percipi
diatur, neque reſpiret. Naturæ igitur
quod naturam conſtruit, ſpeciẽque à ſp
eſt naturam ab alia natura, & in quaq
ciei hypoſtaſi perſpicitur, vt rationis p
cit enim hominis naturã, cum in eius de
tur. Eſt enim hõ animal rationis partice
parátq; rationis particeps hominẽ ab iis
ſunt expertia rationis. Omnis enim hõ r
ceps. Neque enim homo eſt is qui non r
quippe cũ homo nõ poſsit nõ eſſe anima
ticeps mortale. Hypoſtaſis autem propr
hypoſtaſin ſeparat. ut nariũ breuitas, ca
uitiũ, & quæ ſunt eiuſmodi. Neq; enim
preßis ſunt naribus, ſed alius eſt preßis,
ali⁹ apte cõpoſitis: nec oĩs hõ eſt cãdidus
niger ille alius inter hos temperatus. nec
unus caluus, alter capillorũ multitudine i
ut ſummatim dicã, in natura humana, o
tates quæ omnibus hominibus datæ ſunt
re, naturales vocantur, vt & ſanctis pa
eſt, & vera ratio præſcribit. quæ eæde
nis & ſeparationis. Natura enim vis eſ
vnicuique ſpeciei data, quæ eam aptam r
faciendum quid & ad patiendum. itaque

re & nares, & cætera membra, naturæ eſt. qui enim altero eorum priuatus eſt, is non eſt homo perfectus. Eorum autem diſtinctio & differentia, ad hypoſtaſin accommodatur. vt aſpectus & cernere naturæ eſt. diuerſus autem aſpectus, id eſt valens & imbecillus, hypoſtaſeos. Itemque cibi appetitus & comedere, ad naturam: cupiditas diuerſorum ciborum, & diuerſa cupiditas, vel inflammata, vel remiſſa, ad hypoſtaſin pertinet. Eodémque modo voluntas & uelle naturæ eſt: varietas voluntatis, & variis modis velle, hypoſtaſeos. Quæ autem in nonnullis rebus ſingulis eiuſdem ſpeciei perſpiciuntur, in aliis non perſpiciuntur: eæ ſunt hypoſtaſeos proprietates. Intelligendũ eſt igitur, omnem hominum hypoſtaſin ſtatum habere, eámque cum non eſſet ex rebus quæ non erant, creatoris beneficio in lucem editam, id eſt conditam fuiſſe, vitæque, actionis, ſenſus, intelligentiæ, rationis, & appetitus, factam fuiſſe participem, id eſt & ea quæ ſunt arbitrij, et ea quæ aduentitia, in omnibus conſtitiſſe. Atque hæc quidem ſunt eſſentiæ, atque naturæ propria. Eorum autem propriæ rationes, diſtinctique motus, proprietates ſunt rerum ſingularum. Eandem enim naturam eorum indicat communio. Ratio autem cohærendi diuiſáq; et proprio quodã modo cõglutinata hypoſtaſis, & cuiuſque coagmẽtatio, & proprius in mouendo, diuerſúſque eorum quæ naturæ ſunt vſus, hypoſtaſes, id eſt res ſingulas diſtinctas de-

clarat, facitque vt multi homines eſſe dicantur. Quapropter in Patre, Filio & Spiritu ſancto, quoniã diuerſa eſt vniuſcuiuſque perſona, nec ſeparatim aut diſtincte quaſi diſcreta vnaquæque vult & agit, ſed cõiuncte: non tres, ſed vnus eſt deus. His ita conſtitutis, videamus num in Chriſto duæ ſint naturæ, tum cognoſcemus, an duas naturæ proprietates habeat. Conſtare enim natura ſine naturæ ſuæ proprietatibus nullo modo poteſt. Perfectus quidẽ deus Chriſtus eſt, perfectus etiam homo, & certe poſt naturarum coniunctionem & vnionem, tum in diuinitate perfectus, tũ in humanitate. Diuinitas autem & humanitas ſunt ne vna natura, an duæ? Duæ ſunt reuera. Alia eſt enim diuinitatis natura, alia humanitatis. Ergo duæ ſunt in Chriſto naturæ, & Chriſtus in duabus naturis cernitur: ſiquidem deus eſt perfectus, & homo perfectus. Rurſus Chriſtúmne ex duabus omnino naturis conſtare profitemur? Prorſus. Cur ex duabus? Quia ex diuinitate cõſtat, et humanitate. Quid enim diuinitatis & humanitatis uerba declarant? duáſne naturas indicant? Prorſus. Neq; enim vna eſt diuinitatis humanitatisq; natura. Deinde Chriſtũ ne in diuinitate et humanitate poſt naturarum coniunctionem conſiſtere cõcedimus? Certè. Si ergo poſt, vt ita dicã, vnionem in diuinitate eum & in humanitate conſiſtere profitemur: diuinitas autẽ & humanitas non vna natura ſunt, ſed duæ: profecto in duabus eum naturis conſiſtere concedimus. Rurſus

ſi habet Chriſtus Patris naturam, etiam poſt coniunctionem perfectam & eiuſmodi cui nihil deſit, immutabilem, & confuſionis omnis expertē, Dei & Patris natura, & ſanctæ virginis, ſunt ne una an duæ? Prorſus duæ. Sunt igitur duæ in Chriſto naturæ poſt coniūctionem. Neque enim in Chriſto ante vnionem duæ erant naturæ, ſed vna Patris. At fieri nō poteſt, vt vna eademque natura creata ſit, & non creata: principiū habuerit, & non habuerit: patiatur & non patiatur. Si enim habuit principium, non caret principio: & ſi increata eſt non fuit creata. Ita Chriſtus non vna natura eſt, ſed una perſona duabus prædita naturis, quarum vna eſt increata, creata altera, vna ſine principio, altera principium habuit. Iam verò ſi ex naturis diuerſis natura conſtat, neutra earum eiuſdem eſt eſſentiæ. Simplex enim ſuam tantum & ſimplicē habet definitionē: ea autē quæ concreta eſt, aliā eamq; cōcretā et copulatam. fieri autem non poteſt, vt ea quæ alia atque alia definitione continentur, eiuſdem ſint eſſentiæ. Si ergo vna eſt natura Chriſtus, quo tandem pacto eiuſdē erit naturæ cuius & pater & mater eſt? Ille enim deus eſt, hæc homo: dei autem & hominis non eſt una natura, quandoquidem non vna eſt diuinitatis humanitatiſque definitio. Eſt enim deus creator: illa autem creatura. Præterea cum una eademque natura eiuſdem eſſentiæ cuius ſunt diuerſæ eſſentiæ & naturæ, non dicatur, nec vnius perſonæ natura eiuſdem eſſentiæ eſſe

dicatur,cuius ſunt perſonæ diuerſæ eſſ
ſet natura Chriſtus poſt coniunctione
pacto eiuſdem erit eſſentiæ,cuius pate
rum eſt eſſentia diuerſa? Chriſtum a
perſonam non duas,hinc etiã intelligi
filius Chriſtus,an duo? Vnus certe. D
næ qui erit,ſi vnus eſt filius? Nam ſ
næ, alius atque alius Deus Verbũ er
erit filius. Rurſus ſi duæ ſunt perſona
ad Patris dextram in Cherubico ſolio
Patre ac Spiritu res omnis quæ eſt e
et adorat. Ita non trinitatẽ adoramus
eſt Chriſti natura poſt cõiunctionẽ,q
nominatur? nẽpe Dei hominisq; coniu
natura? Si vna eſt,nõ eſt dubiũ quin
nõ igitur eius diuina cũ homine coniu
Chriſto eſt patietur diuinitas. Rurſus ſ
ſtus,certè eius diuinitas paſſa eſt, aut
Vtra natura? certe humana. Eius autẽ
patiens remanſit? Certè. natura eius q
quæ non eſt paſſa,eademne eſt,an alia
autem modo vna erit duæ? Atqui du
turæ non ſunt,ſed vna perſona in dua
rum vna non patitur,patitur altera.
Deus prohibeat ne alij rei ſeruiamus
tati: Patri,qui una eſt perſona: Filio,de
nẽ aſſumpſit, et vna perſona cum ill

et Spiritui ſancto,qui etiã eſt una perſona: Deus inquã prohibeat, ne alij niſi ſanctiſsimæ & præclaræ trinitati ſeruiamus. Vt enim gladius igne micãs, poſtquã ignem & flammã recepit, vnus etiam eſt: ſic Chriſtus vnus eſt & vna perſona poſt incarnationem. Et quemadmodum gladium flammeum nõ audeo attingere,non propter ferri naturam, ſed proper ignis naturam qui coniunctus eſt: ſic Filiũ, Dei Verbum carni coniunctum veneror & adoro, vnaque carnem veneror nõ propter carnis naturã, ſed propter Dei Verbum quod ei coniunctum eſt. Regem quoque vnà cum purpura adoro,purpuramque propter regem ueneror. Atqui regis & veſtis non eſt hypoſtatica coniũctio, nec interminata,nec ſempiterna: in Chriſto autem deo noſtro eſt. Itaq; vt vnum ſanctæ Trinitatis vna cum Patre & Spiritu ſancto, Chriſtum incarnatum dei filium & deum veneror & adoro. Demonſtratum eſt igitur duas naturas Chriſti eſſe, vnamque perſonam. Quòd ſi duabus naturis continetur, certe duarum naturarum naturales proprietates in eo perfectè & completè ineſſe cõfiteamur neceſſe eſt, ſiquidem eũ et Deũ perfectum, & hominẽ perfectũ cognoſcimus. Atq; à diuina quidem paternaq; natura habet, ꝙ nõ eſt creatus, quòd eſt ſine tẽpore, ſine principio. neque enim cœpit eſſe cũ prius non eſſet, verũ generatus fuit ex omni æternitate. Hoc etiam ab ea habet, quòd deus eſt, quòd vult, quòd agit, quòd rerum omnium eſt præpo-

tens, quòd interminatæ immenſæq́ue pe
effector eſt & rerum omnium effecto
tus immenſusq́ue eſt, quòd circunſcribi
que nō poteſt, neque veſtigari, quòd in
omnia tenet & continet, quòd eſt bonu
conſeruator, ſimplex, non concretus &
quòd immutabilis, commutationisq́ue
quòd omnia ſcrutatur, res futuras pr
mnia complexu ſuo continet & comp
communionis omnis expers eſt, actioni
turæ ſuæ participes alias naturas facit,
quòd beneficia & munera confert, q
quòd ſub aſpectum & tactum nō cad
et eſſentia ſuperior. Ea denique omnia
ter, ſunt Filij, ſola gignendi vi except
dominus verus teſtis, Omnia, inquit, q
mea ſunt. Et ipſi Patri dixit, Tua ſūt m
ſonæ autem eius propriū eſt, Filiū eſſe
ratum, nec eū Patrem ingenitū, aut pro
nitus eſt enim à patre ſine vlla paſſio
tione, id eſt ſine permixtione, vt lumen
tius vt lumen perfectū à perfecto lum
tur à Patre & ſtatum ſuū, & quæ ha
que ait, Pater meus maior me eſt. Ego
non poſt eū, nec ego à me ipſo. Patrem
honore afficit. Quòd ſi diuinæ Chri
prietates quas à patre accepit, expoſi

etiam eius naturæ naturales proprietates quas à noſtræ naturæ ſuſceptione habuit, exponamus. Si enim cum deus eſſet perfectus, noſtri generis homo perfectus cauſa noſtra factus eſt, profectò omnes habet naturæ diuinæ proprietates: quodq́ue deus perfectus eſt, omnes quoque humanæ naturæ proprietates habet, id eſt omnes naturales vires naturæ humanæ, & quæ ad agendum & quæ ad patiendum pertinent, vt homo omnibus ſuis partibus expleatur. Si quam enim naturalem proprietatem non accepit, non perfectus eſſet homo, ſed aliquid ei deeſſet. Hoc autem antè poſitũ ſit, nos omnis actionis, functionis & perpeſſionis vim naturalem ab effectore horum omnium accepiſſe, atque naturæ eſſe hæc omnia. Fieri enim non poteſt, vt natura quælibet uel munere fungatur, uel quid agat, uel patiatur, cuius vim à natura nõ acceperit. Velut terra nõ poteſt ex ſe germen edere, niſi naturâ ab effectore & parente uim germinãdi acceperit: nec aqua piſces edere, aut terræ fœcunditas ad editionem perduci, niſi eiuſmodi uim largitus eſſet creator. Nec aut ſtirpes creſcere poſſunt, aut volucres volare, aut terrenæ beſtiæ ingredi, aut ſerpentes repere, niſi creſcendi, uolandi, ingrediendi, rependiq́; vim acceperint. Eodẽ modo nec cernere homo, nec intelligere, nec ſponte ac liberè uelle aut agere quid poteſt, niſi uniuſcuiuſq; vim à natura cõceſſu dei habeat. Itaq; hõ paruus mundus rectè appellari poteſt. Conſtat enim ex animo & corpore,

mediumque locum inter mentem & materiem obtinuit. Eſt enim rerum quæ cõditæ ſunt, tam earum quæ cernuntur, quàm earum quæ conſpectum fugiunt; id eſt tam earum quæ ſenſu quàm earum quæ ratione & mente intelliguntur nodus & vinculum. Mens enim oculus eſt animi, eiusque pars caſtiſſima. Quapropter ei cum naturis animi expertibus communis eſt quatuor elementorum temperatio & concretio: cum ſtirpibus & arboribus præterquam quòd hæc ipſa, etiam & alendi vis & augeſcendi, & præterea ſeminis: cum animantibus ijs quæ ratione carent, non ſolũ ſuperiora omnia, verumetiam vita, & expers rationis appetitio, vt ira, & cupiditas, item vis in qua imagines rerum imprimuntur, & memoria, ſenſusque ac motus appetitus. Eſt autem motus appetitus motus totius corporis, impulſus imaginum, reſpiratio, & loci mutatio. Ei autem cum naturis corpore uacantibus, & mente præditis ratio communis eſt, & qui rationem ſequitur appetitus, quæ voluntas dicitur, primúſque mentis eſt motus. Qui enim vult, is intelligẽtia mouetur ac ducitur: & qui vult, ratiocinatur et cogitat, & iudicat. Hæc autem appetitio libera eſt. Qui enim libere appetit, is & intelligit, & ratiocinatur, & iudicat. Ac corporis quidem ſunt ſectio, fluxus, & cõmutatio qualitatis, ut frigoris, caloris, humoris & ſiccitatis, membrorumque compoſitio. Animi autem ſolius, qui eſt rationis particeps, propria eſt per ſe uita, in-

telligentia, & appetitio quæ rationi obtemperat, quæ eadẽ proprie volũtas vocatur: et præterea animi eſt id quod veriſsime ac maxime propriè animum à natura angelorum ſeiungit, in corpore habitare, eiq; vitã motũq; largiri, libereq; ſuo arbitrio, id eſt uoluntate mouere ac impellere corpus, appetitũq; rationis expertem, vt irã, vt cupiditatẽ, et eũ qui habet impetus ſuos motũ: ntauraliq; imperio corpori in quo eſt ut ſeruo ſibi à natura dato praeſſe. Itaq; magis ad dei ſimulacrũ homo effectus eſt, quã angelus. Angelo enim non eſt à natura ſeruus datus, nec dominatio, quæ ſunt corporis & animi communia: quorum animus corpori impertitur vitam, eamque vim quæ imagines rerum fingit, id eſt quæ res ſenſibus ſubiectas percipit, vel diſcernit, ipſam etiã ſentiendi vim, id eſt, quinque ſenſus, vt aſpectum, vt auditum, vt odoratum, vt guſtatum, vt tactionem. Præterea vim memoriæ, & liberos appetitus, alendi & creſcẽdi vim, eumque appetitũ qui ratio nis eſt expers, iram dico, & cupiditatem, eſuriem, ſitim, defatigationẽ, deſpumationẽ, uoluptatem et dolorẽ, & voluptatis priuationẽ, metum, ignauiam, angorem, mœrorem, conſternationem, ſudorem, & mortẽ. Eſt enim mors diſceſſus animi à corpore, deditque ei omnem victus incrementique moderationem. Hæ autem omnes auerſæ ſunt à ratione perturbationes & actiones, actiones autẽ et facultates à natura datæ. Itaque omnia quæ naturæ ſunt munera à natura dei conceſſu habemus. Perturbationes autem dicuntur, quòd

natura omnis quæ creata eſt,aliquid acc
tur & agit.Sola autem diuina natura n
hilque accipiẽdo mouetur,immotaq́ue e
terea quædam eorum functiones potius
ſiones videntur eſſe: quædam autem ma
nes.Rectius enim uitam, actionis : mort
ſectionem, & lapſionem perpeßionis n
ueris.Sectio igitur,& fluxus, qualitati
tatio,id eſt dealbatio,in nigroremq́ue ac
lorem mutatio,morbus,& ſi qua ſunt ſ
ſiones ſunt.Itemq́ue membrorum digeſt
ſitio.Natura enim ipſa digerendo & fi
tur:corpus autem cum componitur,patitu
Naturam autem voco legẽ et vim quæ
tio parentis dei munere conceſſa eſt, qua
& quieſcit. mouetur quidem ad ea geren
quisq; vim & facultatẽ habet,ut intellig
tur,vult,ſentit,loco mouetur.Horũ enim
ctore accepit.Quieſcit autẽ, cũ ea munera
tur quorũ uim nõ accepit niſi inſiſtat.Mo
ortus,interitus,immutatio,acceßio, deceß
tatio.Huius ſex ſunt genera,antè,ponè: d
niſtrorſum:ſurſum,deorſum. Atque hæc
cætera quæ diximus, motus habenda ſunt
tia autem,appetitus cum ratione,cogitatio,
ſyderatio,conſilium,iudicium, affectio,inſ
tentia, & ad functionẽ vſumq́ue impulſ

nominantur. Quanquam autem intelligentia potius actio videtur eſſe, & appetitus perpeſsio (omnis enim patitur qui appetit) tamen appetitum eum qui eſt cum ratione, actionem dicimus: propterea quòd liber eſt, imperátque auerſis à ratione perturbatiõibus, eaſque diiudicat, gubernat, & quaſi freno temperat, vt irã, voluptatem, ſenſum, & appetitum. Hæc enim omnia in hominibus qui naturam ducem ſequuntur, rationi obtemperant, ſubiectáque ſunt, eoque inclinant, quocunque ratio præſcripſerit. Atque hæ etiam perturbationes naturas eas efficiunt, quæ vitæ beneficio vtuntur. Neque enim his ſublatis vitæ locus ullus relinquitur. Homini autẽ datæ ſunt dei cõceſſu ad munera exequẽda, cupiditas, ut deo eiusq; præceptis pareamus: ira autem, vt diabolo & peccato reſiſtamus, confirmemusque cupiditatem. Ac ea quidem appetitio quæ rationi aduerſatur, ad eam naturam abſoluendam quæ viuit, eſt data. Ea autem quæ rationi paret, ac ſui eſt arbitrij, vt liberè quaſi freno ducat omnem motum naturalem, eumq; effectoris legi ſubijciat. Ergo adiuncta eſt homini intelligentia & appetitio, vt ne inuitis nobis, qui ratione vtimur, ea accidant, quæ rationis expertibus. Mens enim quæ liberè appetit, tũ ratione, tum intelligenter, tum cupidè & intelligit res & quærit, & cõſyderat, et deliberat, & diiudicat et gubernat, & quod ſtatutũ eſt ſequitur, & ad agendũ conuertitur. Præſunt enim natura quæ ratione vtun-

tur rationis expertibus. Quòd ſi homo vt rationis particeps omnis eius naturæ quæ rationis expers eſt, rex eſt factus, quid eſt quamobrem non eæ perturbationes quæ à ratione auerſæ ſunt, eius erunt poteſtatis & voluntatis? Cum ergo & appetitus, & rationis, & mentis ſit particeps, tum appetitu ad intelligẽdum ratiocinandumque ducitur, tum rationem, mentem & ſuam libertatem ducem ſequitur in appetendo. Eorum autem quæ animi & corporis cõmunia ſunt, vis quidẽ ea quæ uitam ſuppeditat, magis actiõe cernitur, itemq; ea quæ rerũ imagines fingit, quæ ſenſũ miniſtrat, memoria, & motus appetitus, patibiles ſunt functiones, vel ad fungendum pertinentes perpeſsiones. Ira autẽ, & cupiditas, fames, ſitis, labor, metus, ignauia, angor, voluptas, dolor, deſpumatio, & ſudor, alendi vis & creſcendi, et quæ omnibus conſtituta eſt mors, perpeſſiones ſunt: quæ omnia hominibus ſic à deo data ſunt, vt & naturalia ſint, & careant reprehenſione. Ipſe enim & ſtatum, & hunc talem ſtatum dedit: nec quiſquam eſt, qui non his ſit præditus. Ac eorum quidem perceptio creatoris tum ſapientiam, tum virtutem declarat, nobis autem illa nec laudi, nec vitio ducuntur. Nã & præclara ſunt, à probóque artifice beneficij virtutisque cauſa conceſſa, & vſus eorum virtutem vitiumque gignit. Etenim ſi dei legi voluntas noſtra pareat, & ex eius legibus mens, ea quæ rationi obediunt, gubernet, nos certè & virtutem adipiſce-

363

mur, & iuſtitiæ munus explebimus. Eò enim eorum poteſtatem accepimus, qua accepta tum legem accepimus, tum legi fuimus obnoxij. Ea enim animantia quæ ſunt expertia rationis, quoniam mentem ducem non habent, quæ iræ & cupiditati imperet, legem minimè acceperunt. Quoniam igitur à natura & dei ſerui ſumus, & liberum arbitrium habemus, quod virtutis efficiens eſt (neque enim uirtus eſt, neque iucunditatem vitæ affert) legem accepimus, vt dominum nos habere intelligamus, ne in tenebris ambulantes, in foſſam incidamus. Lucerna enim, vt ait Dauid, pedibus meis lex tua, & lumen ſemitis meis, vt non minus boni quod datũ eſt, quàm dei qui dedit ſemina, fiamus participes. Ipſe enim et recte factorum nobis poteſtatem dedit, & noſtræ poteſtatis nos procreauit, vt tũ ab ipſo, tum à nobis præclaræ actiones oriantur. Omneis enim qui ea quæ bona ſunt volũt & ſequuntur, in ijs efficiendis deus adiuuat, vt cum ea quæ à natura data ſunt nobis, integra ſeruáuerimus, ea quæ naturam ſuperant conſequamur tum immortalitatem, tum ex dei coniunctione, diuinitatem: ne ſi ijs naturæ præſidijs quæ accepimus, contrà quàm ratio præſcribit vtamur, cum ijs naturis quæ rationis & mentis expertes ſunt, conferamur, ad earumque accedamus ſimilitudinem. Si enim voluntati diuinæ noſtra minus obtemperet, ſed ex ſua libidine libera mens, ira, & cupiditas gerat omnia, erit in vitio. Vitium enim

aliud eſt nihil, niſi peccatum, aſpernā
lege domini. Itaque primum bonum
bitrij eſt, naturam eam decet quæ ra
libero arbitrio vti: perturbationibus
nem aſpernatur, iram dico & cupid
re uirtus eſt. Liberum autem arbitriu
turbationibusq́; à ratione auerſis ſucc
tione ritu beluarum viuere, hoc uitiu
tum, vt ne dedecore & turpitudine
quæ beluarum ſunt commutamus: ſe
tus rationi obedientes faciamus. Ne
uendi ratio, quam beluæ ſequuntur, e
rationis particeps: ſed ijs potius pertu
beluas attingunt, conuenienter rationi
que ratione moderari, & in ditionen
cere, & quaſi freno cohibere, diuinæ
cere, ijsq́ue ita vti, vt dominus imp
gendum eſt autem, ex verborum conf
guitate hæreticorū errorem extitiſſe. V
cauſa, hæretici ij qui Monophyſitæ ap
principium vllum probabant, ex eo v
turam in Chriſto ponebant, quòd idem
ſonam eſſe dicerent, ne in duas perſona
derent: Itémque Neſtoriani, quòd duas
rent, ne duas naturas in vnam confund
Monotheletæ dicti ſunt, quòd ignorarē
turæ & perſonæ uoluntatem, id eſt ſen

ſet,factum eſt vt vnam ſolum in Chriſto poneret vo luntatem. Vt igitur eum errorē, quem ambiguitas parit, vitemus, hoc dicendi de voluntate ducemus exordium. Voluntatis ambiguum eſt verbum: Interdum enim vim eam qua volumus, ſignificat: interdum id quod volumus, quodque ei vi qua volumus ſubiectū eſt, id eſt rem ipſam, quam vult quiſpiam. Vt autem aliud eſt aſpectus, aliud id quod ſub aſpectum cadit, quòd aſpectus eſt ipſa vis qua cernimus, quæ in oculo ſuo munere fungitur: id autē quod ſub aſpectū cadit, eſt ipſa res quæ videtur, vt lapis, vt lignum, & quæ ſunt generis eiuſdem: Sic voluntas eſt ipſa vis animi qua volumus; id autem quod ſub voluntatē cadit eſt ipſa res, quam quiſque vult. vt cū dico me velle nauigare, ipſa nauigatio cadit ſub voluntatem. Omnino autem quod voluntati ſubiectum eſt, aut actione, aut perpeſſione cernitur. Nunc quia volūtas eſt naturæ, aut perſonæ, vtrum omnes homines vim eā qua volumus habeant, necne, uideamus. Ac illud quidem dubium non eſt, quin omnis homo voluntate ſit prædìtus. Quis enim vnquam homo extitit, qui nihil vellet? Non omnis autem homo vult eodem modo, ſed alius bene, alius improbè, ſuo quiſque arbitratu. Itaque voluntas quidem, id eſt vis qua uolumus, et velle omnino, naturæ eſt: id autē quod ſub voluntatē ſubiectū eſt, id eſt id quod volumus, arbitrij eſt atq; rerū ſingularū. Rurſus ambiguorū vt diximus, voluntas

interdum uim qua uolumus declarat, interdũ id quod ſub voluntatem cadit. Sciendũ eſt enim aliud eſſe voluntatem, aliud id quod voluntati propoſitũ eſt, in quo verſatur: aliudq́ue velle omnino, aliud velle aliquid & aliquo modo: & aliud id quod velle poteſt, aliud id quod vult: quẽadmodũ aliud eſt aſpectus, aliud id quod ſub aſpectũ cadit: aliudq; videre omnino, et aliquid, aut aliquo modo videre: & aliud quod uideri, aliud quod videre poteſt, aliud id quod videt. Aſpectus enim eſt ipſa uis animi qua uidemus, quæ in oculo ſuũ munus exequitur. Videre autem eſt vti ipſa uidendi vi, agere & aſpicere. Nemo enim cernit, qui non aſpectum, id eſt cernendi habeat facultatem. Aliquid autem cernere eſt, vel cælum, vel terram, vel aliquid aliud videre. Quodãmodo videre, eſt integrè aut corrupte cernere. Id autem cadit ſub aſpectũ, quod propoſitũ eſt aſpectui, & quod cernitur, id eſt corpus, aut color, aut figura, quæ vidẽtur: videre autem id poteſt, quod à natura videndi vim habet, etiã ſi dormiat, aut cæcũ ſit. Homo enim animal eſt quod poteſt cernere. Is vero videt, qui aſpectu, id eſt videndi vi vtitur, & agẽdo & aſpiciendo. Eodem modo voluntas eſt ipſa vis qua volumus, quam à natura animo eius effector dedit, id eſt volendi facultas. Velle autem eſt vi ea qua volumus vti: vult autem nemo qui voluntatem, id eſt volendi vim non habeat. Id autem cadit ſub voluntatem, quod voluntati ſubiectum eſt, id eſt res

quam volumus. Vt ſi dicam velle me nauigare, ipſa nauigatio id eſt quod ſub voluntatem cadit. Et ſi dicam me velle temperantem eſſe, ipſa temperantia eſt quæ cadit ſub voluntatem. Id autem non cadit ſub voluntatem, quod nemo vult, quemadmodum id non cadit ſub aſpectũ, quod aliquis non uidet. Aliquid velle eſt, velle coniungi deo, velle comedere, velle facere, velle nauigare, velle cum vxore concũbere. Quodammodo autem velle eſt, vt velle bene & ex lege dei, cũ vxore non concumbere: aut malè, vt velle cõtra legem dei cum aliena concumbere. Id autẽ velle poteſt, quod vim qua vult habet à natura, vt homo, vt angelus, ut deus. Vnuſquiſq; enim eorum vim qua vult à natura accepit. Vnaquæque enim angelorũ hypoſtaſis vult: quod autem vnaquæq; habet hypoſtaſis, id eſt naturale. Eſt enim naturale id quod in omnibus ſingulis rebus quæ ſunt eiuſdem ſpeciei & naturæ, perſpicitur. Id autem velle dicitur, quod vtitur uolũtate, id eſt ui qua volumus, qualis eſt hypoſtaſis, id eſt vnaquæque rerum ſingularum. Voluntas ergo interdum ipſam vim qua volumus ſignificat: interdum id quod ſub voluntatem cadit, id eſt ipſam rem quam volumus. Itaque voluntas ad naturam pertinet, & velle ſimpliciter. Omnis enim homo facultate ea qua vult eſt præditus, vultque omnis homo, id eſt voluntate vtitur, quoniam homo eſt animal, quod aptum animum habet vt velit. Id autem quod ſub volunta-

tem cadit non tam naturæ, quàm arbitr ſis eſt. neque enim omnes homines iden modo volunt. Ex quo fit, vt quodam bene aut malè: aut aliquid, vt hoc vel ſit naturæ, ſed arbitrij atq; hypoſtaſis i minibus. Nam in ſancta & indiuiſa t perſonarum naturalis eſt voluntas, & le bonum, nec ſuam quæque perſona r velit, nec propriam appetitionem: ſed rum vna eſt appetitio, & ſub earum eademque res cadit. Itaque non tres d deus, tres perſonæ, vnus deus cum ijs cultatibus, non vnus concretus. Vnaq rum perfectus eſt deus, perfectaque rarum autem inſtitutio nulla ex perſo omnino inauditũ eſt, deoque ſolo dign lis & hominibus, non item. Vt enim rum voluntas, ea quæ illis primo ortu vis qua volunt (nam & vnuſquiſqu & vnuſquiſque homo) tamen non v angelorum motus, nec vnus hominum cuiuſque hypoſtaſis motus eſt, ſua cui quam velit. Non enim eodem modo, lunt ſinguli angeli & homines, ſed h lè, & alius aliud: & cum vnus mou non ſimul alter vult & mouetur. It hominibus naturæ uoluntas attribuitu

volendo iudicandum eſt. Omnes enim homines & aptum animum habent vt velint, & omnes volunt. Sed tamen non omnes homines idem poſſunt uelle, nec idem omnes volunt. In ſancta enim trinitate tres perſonæ aliæ inſunt in alijs, ſuntque Verbũ ac Spiritus Patris poteſtates atque virtutes, ob eamque cauſam vnus eſt trium voluntatis motus. itemque eadem res eis propoſita eſt quam uelint. Angeli autem atque homines ſuam quiſque diuiſam & diſtinctam hypoſtaſin habẽt, etſi eiuſdem naturæ ſunt: obeamque cauſam vis qua volunt, & velle in eis eſt illud quidem vnum atque naturale, velle autem quid, aut quodam modo arbitrij atque hypoſtaſeos. Et eorum quidem vna eſt vis naturalis qua velle poſſunt, multi autem ſunt, qui uolunt. Quare voluntas eſt appetitio cum ſenſu atque ratione. Ac ea quidem animãtia quæ ratione carent, cum ſenſu, non cum ratione, neque libere appetunt. Homo autem qui rationis eſt particeps, qua ex parte animal eſt, cum ſenſu appetit: qua ratiõis particeps, rationem ducem in appetendo ſequitur, liberóſque habet appetitus. Eſt igitur uolũtas, naturalis quædam appetitio rationi ſenſuique cõſentanea, quæ ſolum naturalibus accommodatur. Naturæ autem voluntates ſunt primum, vt dei legibus pareamus. Naturâ enim homo dei ſeruus eſt, eique ſubiectus. deinde ea quæ perſonis rebusq; ſingulis natura præſcripſit, vt fames, vt ſitis, vt ſomnus, quæque ſunt eiuſdem generis, ſunt

voluntates rerum ſingularum,atque a
tio enim voluptati & libidini ſiue ar
eius eſt rei quæ eam adhibet , non a
eſt conſentanea.Ratioq́ue vtendi ea
natura proficiſcitur , arbitratu eius fi
vtitur.Ita quod etiam ab altera hypo
uerſam hypoſtaſis ſententiam arbitri
Quanquam ſunt qui hominem natura
ditum negent . Aiunt enim duas ſolu
tes: vnam bonam quæ diuina ſit:alter
à diabolo proficiſcatur . cumq́ue hon
bonum eſt,tum eum dei habere volu
malũ,eam quam diabolus efficiat.Se
fieri non poſſe , vt quæuis natura ag
vim à natura non perceperit. velut v
auis, niſi à primo ortu volandi facul
nec eodem modo terrenæ beſtiæ ingr
vim gradiendi à natura acceperint.S
ligere poteſt,niſi à natura intelligend
ſit prædius:nec loqui,niſi loquendi v
buerit. Quapropter primum inſit à na
qua volumus,id eſt voluntas:deinde
ſequitur.Itaque in domino noſtro Ieſ
duæ ſunt naturæ,duæ quoque ſunt nat
vt ſit tum perfectus deus,tum homo
vlla diuinitatis,vllaq́ue humanitatis
Duæ autẽ ſunt eius voluntates,eæq́u

pro naturarũ differentia. Diuina enim omnia cõplectitur (voluntas enim diuina rerum omnium eſt præpotens) humana autẽ non omnia poteſt, ſed imbecilla eſt, & ad patiendum accommodata. Eſt enim infirma et ad patiendũ idonea humana in deo voluntas. Aliúdque & aliud à natura ſubiectum eſt vtrique voluntati. Neque enim quæ ſub humanam voluntatem cadunt, ea diuinæ ſunt voluntatis. Nam cum à primo ortu natura humana & eſculentorũ, & poculẽtorum, & ſomni, cæterorumque eiuſdem generis cupiditate ducatur, hæc tamen diuina natura non deſyderat. Neque enim hæc appetit, etiamſi naturam humanã hæc velit naturaliter deſyderare, & quemadmodum, & quando præſcribit. Nec vero contrariæ ſunt inter ſe duæ illæ quæ in domino noſtro Ieſu Chriſto inſunt pro naturarum diſtinctione voluntates. Neque enim diuinæ voluntati contraria eſt hominis naturæ congruens voluntas: neque ea quæ illi ſubiecta ſunt à natura: neque is voluntatis vſus, quem natura præſcribit. præſertim cum eorum omnium quæ naturam ducem ſequuntur, diuina voluntas ſit effectrix. Sed ea demum diuinæ voluntati repugnant, quæ ſunt cõtra naturã, qualis eſt iudicio et arbitrio proprio, peccatiq; uoluptati appetitus cõſentaneus, id eſt peccatum, quod minime Chriſtus aſſumpſit. Peccatũ enim nõ fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius. Quoniam autem una eſt Chriſti perſona, vnusque Chriſtus, fit vt vnus ſit qui vtraque

natura velit, ita tamen, vt quà ex parte Deus eſt, imperet & cenſeat: quà autem homo, pareat et obediat: imperet quidem vt deus, paterna diuinaque voluntate vna cum Patre & Spiritu: vt autem homo, noſtra voluntate diuinæ ſuæ, ac paternæ uoluntati morem gerat. Neq; enim patri obedit diuina ſua volũtate: quippe cum diuina voluntas nec pareat, nec imperium recuſet, quandoquidem hæc ſunt, ut ait Gregorius Theologus, eorum qui in ditione alterius ſunt, et ſerui formæ quam ex nobis Chriſtus aſſumpſit. Factus eſt autem obediens naturaliter humana ſua voluntate, quoniam obedientia libera, & neceſſitatis expers voluntatis ſubiectio in aliena eſt voluntate. Voluit igitur et vult res diuinas, vt deus: humanas autem & voluit & vult vt homo, non ſententiæ repugnantia, ſed naturarum proprietate. Voluit enim ac vult res eas quæ naturam humanam attingunt, ubi uiſum eſt, & quando ipſius diuinæ voluntati, quòd ſponte humana illius voluntas diuinæ eius pareat. Dei enim voluntas & actio eſt, vt placet beato Irenæo, omnis & loci, & temporis, & ſeculi, omniſq; naturæ effectrix & prouidentia. Humana autem voluntas vis eſt naturalis, qua ea continentur quæ naturam attingunt. Omnis enim natura tum ſtatum ſuum, tum vitam, tum motũ & ſenſus & mentis expetit, ſtatumque ſuum naturalem, eumque perfectum & abſolutum deſyderat. Vult enim ſaluam ſe eſſe natura, eaque omnia quæ ſe

efficiunt,propter ſtatum ſuum,à quo tum præſens appetitus,tum eius origo pendet. Itaque alij hoc naturale definiunt,appetitum cum ratione & ſenſu eorũ quæ ad naturã ſolum pertinẽt. Voluntas autẽ B.Clementis ſentẽtia,eſt eius quod propriè eſt, appetitio. Rurſus uolũtas appetitio eſt eius quod ratione utitur naturæ conſentanea. Itemq; mẽtis imperatricis liber motus. Deus enim hominem initio cum finxiſſet, eiuſmodi fecit, qui ut B. Athanaſio placet,et natura peccare nõ poſſet, et ſuæ eſſet uoluntatis atq; poteſtatis. Ac res quidẽ omnis quæ ortum habuit tã ea quæ rationis eſt particeps, q̃ ea quæ expers eſt,quæq; ſenſum habet,& non habet,& quæ nõ uiuit,natura peccare non poteſt. Non omnis autem libera voluntate eſt prædita. Cumque natura diuina & peccare non poſsit, & ſit libera voluntas,nõ tamen mutabilis eſt,ſed omnino immutabilis. Quòd ſi natura diuina eiuſmodi voluntate eſt prædita, vt nec peccatũ,nec mutatio in eam cadere poſsit,cum interim ſit libera: omne autem quod creatum eſt,ſic à deo generatum eſt,vt peccare nequeat,(quæ enim fecit,valde bona erant omnia) ita tamen factum eſt,vt in id caderet mutatio. Quorum enim ortus à mutatione initiũ cœpit,ea natura ſunt mutabilia. Mutatio autem eſt ex nihilo in lucem editio. Si igitur Chriſtus hominis voluntatẽ non accepit,qua tandem voluntate Patris præceptis paruit? Si humanam uoluntatẽ non ſumpſit,qua voluntate legi ſubiectus fuit? Si humanam volunta-

Accipitur hoc loco natura ꝓ nuda & ſimplici rei, vt ita dicã, exiſtẽtia, nõ ꝓ ea qua res ſunt certę ſpeciei.

rem non aſſumpſit, qua voluntate omnem iuſtitiã impleuit? ſe enim perfecta virtute atque iuſtitia præditum fuiſſe Ioanni dixit, Sine modo: Sic enim decet nos omnem iuſtitiam implere. Vt enim omnibus iuſtitiæ & virtutis numeris abſolutus eſſet, non tamen in iuſtitiæ virtutiſque officijs progreſſum fecit, ſed perfectum eũ atque abſolutum ſumma reddidit coniunctio. Neque enim cum non eſſet, ortus eſt deus: ſed cum deus perfectus eſſet, perfectus homo factus eſt. Etenim ſi voluntatem humanam non aſſumpſiſſet, profectò nunquam primum illum morbũ qui in nobis erat, curatione adhibita depuliſſet. Vt enim ait Gregorius Theologus, Quod nõ eſt aſſumptũ, id curatum non eſt. Quid enim præter voluntatem peccauerat? Quod ergo offenderat, quod peccauerat, id maiore egebat curatione. Quòd ſi neges id ab eo aſſumptũ eſſe, quod peccauerat, fateare neceſſe eſt ab eo naturã quæ peccauerat, et ægrotabat, non fuiſſe ſuſceptã. Quam ſi ipſe ſibi non coniunxit, ne naturã quidẽ humanam ſibi aſſumpſit: præſertim cũ ipſa peccatũ cõmiſerit. Quòd ſi humanã voluntatẽ ſibi nõ coniunxit, quo tandẽ pacto ante q̃ ſtatuerat aliquid eſſe bonum aut malum, id quod malum eſt declinabat, vt quod bonum erat deligeret? Neque enim diuina uoluntas diſſuadet, aut ſuadet, aut eligit. Improbat igitur mala, & bona ſequitur, dum paternæ uoluntati ut homo liberè obtemperat. delectus enim liberæ eſt voluntatis: ſed nõ more noſtro conſultabat aut iudicabat,

Digitized by Google

nec duorum contrariorum, virtutis dico & vitij, rationem ducebat, aut eorum notitiam habebat, ſed ſolius boni, in quo eſt decretum diuinæ voluntatis. Ita quod Adamus debebat, ipſe diſſoluit. Quod autem dicitur, prius quàm ſciret bonum aut malũ, non cognouit ipſe, nec cogitauit malum ex coniunctione quam hypoſtaſis procreauit: nec ratio eius in vtranque partẽ propendebat aut diſtrahebatur: ſed cum ipſe vnus Chriſtus hoc & illud eſſet, id eſt deus & homo, ijs quæ ad humanitatem ſuam pertinebant, id eſt ijs omnibus quæ naturam humanam attingunt ad parendum præceptis paternis ſuisq́ue diuinis vtebatur. Quòd ſi angelorum præſidiũ & adiutoriũ accepit, quemadmodum ſcriptum eſt, Et ecce angelus eum confortabat: ea eſt lex naturæ humanæ data. Ait enim Dauid, Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus portabunt te. Nec ſi deſertus eſt, idcirco voluntatẽ non accepit. id enim ait, Eli Eli, Lamaſabachthani, id eſt, Deus meus, deus meus, quid me dereliquiſti? Deus & Pater unigenitũ Filium ſuũ cũ homo factus eſſet, cauſa noſtra morti dedidit. neque enim corpus eius relictum eſt aut ſeparatũ ab eius diuinitate, neque corruptum eſt. Nec eius animus deſertus eſt in Inferis. Nec Deus & Pater Filium ſuũ deſeruit, ſed eum pro nobis contumelias, ignominiam, ſupplicia, mortẽ denique perferre voluit, cum nec in crimine vllo nec peccato teneretur. Itaque dum paternæ voluntati etiam uſque ad mortẽ paruit, igno-

miniamque contempſit, vera gloria & honore ſempiterno naturam noſtram affecit atque coronauit. Si ij qui naturam vnam in Chriſto concretam & compoſitam concedunt: duas negant, et naturarum diſtinctionem approbant, quo tandem modo cum duas naturas in Chriſto ponant, vnam tamen dicunt in eo ineſſe voluntatem? Sed aiunt non ad naturam, ſed ad perſonam voluntatem pertinere. Quo ergo in genere voluntatis ponctis vim qua uolumus? in quo actionē qua ſimpliciter et omnino uolumus? in quo id quod ſub volūtatē naturaliter cadit, et uſum ipſum uolūtatis, id eſt velle? in quo deniq; id quod ſub cuiusq; uoluntatē pro animi libidine cadit? Nā ſi uim uolendi et oīno uelle ad perſonā accōmodatis, non uere dicitis. Cū enim omnes homines ui uolēdi præditi ſint, et omnino uelint: quæ autē in omnibus perſonis et rebus ſingulis quæ eidem ſpeciei ſubiectæ ſunt, perſpiciūtur, naturæ ſint, non perſonæ ꝓpria: nec omnes homines idē uelint nec eodē modo: efficitur vt vis volendi & abſoluta voluntas ad naturam pertineat, uelle autē certum quid, aut certo quodam modo ſit vniuſcuiuſque rerum ſingularum differentia, & vt ita dicam hypoſtaticum accidens. Teſtis eſt ſanctus Ioannes & uerè Chryſoſtomus, qui in primo libro commentariorum in epiſtolam ad Hebræos oratione XIIII. ſcribit his verbis, Voluntas enim inſita eſt nobis & innata, & à deo eſt. Huius autem vel illius rei uoluntas noſtra eſt, & noſtri iudicij.

Præterea quoniã uis uolendi, quæ perſonæ attribuitur ab alio proficiſcitur, filius patris erit etiam diuerſæ uolũtatis: ea autẽ quæ naturã attingunt, ab alio nõ tradũtur. Nemo enim diſcit eſurire, nemo ſitim perpeti, nemo dormire, aut reſpirare. Ita ne uelle quidẽ quiſquã docetur: quodã autẽ certo mõ ſiue benè, ſiue male uelle, & uelle aliqd docetur. Itaq; uelle dei lex docet, quãdoqui dẽ id nobis naturaliter ab eo datũ eſt, ſed ut bene et aliquid velimus. Ex quo fit, vt uelle omnino ad naturã, uelle autem, & aliquid, et quodam modo, ad perſonã pertineat, atq; diſtinguat, præter quã in ſancta Trinitate. Illic enim cur eodem modo, idemque velint tres ſanctæ illæ diuinitatis perſonæ, natura diuina cauſa eſt. Vnus enim ſanctæ Trinitatis, qui carnem, ſibi coniunxit Filius, qui idem & Verbum Dei, & Deus eſt, quemadmodum hominis naturam accepit Pater autẽ & Spiritus ſanctus non acceperũt, ex eoque à Patre, et Spiritu eſt diſtinctus: quòd homo factus eſt, ſic proprietatibus ijs quæ naturam attingunt humanam, diſcretus eſt à patre & Spiritu, quòd duas naturas habeat, duásque naturales proprietates. Id autem eſſentiam naturamque in eo attingit, quod cum adeſt, ſeruat: cum abeſt, naturæ definitionem diſsipat. Eſt ne igitur homo expers voluntatis? certè non. Nemo enim homo vnquam ſine voluntate extitit. An verò ad naturam voluntas referenda eſt? Si fames, ſi ſitis, ſi ſomni cupiditas quæ à ratiõe deſciſcũt, in naturalibus ſunt, an

non appetitio quæ rationi paret, et libera eſt, ad naturã pertinebit? Iam cum ad dei imaginem et ſimulacrum effecti ſimus ea ex parte quæ intelligentia & libertate continetur, ſi voluntatem liberam Chriſtus non accepit, profectò ad dei ſimulacrum non fuit effectus. Dicam autem nec ita multò pòſt, pauca de ſimulacro dei quod ipſe in efficiendis nobis imitatus eſt. Si igitur humanam uoluntatem Chriſtus non accepit, quæ ipſe uoluit, omnia diuina voluntate voluerit, neceſſe eſt. Ita cum in domum quampiam clàm ingredi voluit, nõ potuit. Non igitur diuina voluntas rerum omniũ eſt præpotens: ſed infirma eſt & imbecilla. Has ineptias homo, & nugas pellito. Non eſt diuinæ voluntatis cibi aut potionis cupiditate duci, aut ex loco in locum redire, aut alia eiuſdem generis exequi, ſed humanæ. Itaq; humana voluntate Patris præceptis parens hæc voluit omnia. Sed ita occurrunt nobis hoc loco, vt dicant, non à natura libertatem homini datam eſſe, ſed honoris cauſa, propterea quòd Gregorius Theologus ita dicat, Liberum arbitriũ ei honoris cauſa tribuit. Sed attende quid rurſus idem pater dicat, Hunc rationis & ſimulacri diuini honore ornauit. Non igitur eã partem animi in qua ratio ſita eſt, à natura, ſed honoris cauſa accepit. Sed tempus eſt, vt Dominũ non modo animum rationis participem, verumetiam rationem ſibi coniunxiſſe demonſtrem, & quot modis ad imagiñẽ dei homo factus ſit. In ea quidem animi parte quæ ratione,

& in ea quæ intelligentia, & quæ libero arbitrio continetur, hæc imago intelligitur: et in eo quòd mens uerbum gignit, & ſpiritum profert: & in eo quòd principatum obtinet. Ex his quidem & angeli & homines ad imaginem facti eſſe intelliguntur. Homines autem præterea ex eſſentia intellıgũtur ad imaginem dei effecti, vt ex eo quòd Adam non eſt genitus, et Abel generatus eſt, et Eua proceſsit. Præterea ex eo quòd natura tenet principatum. Natura enim corpori animus imperat. Ex eo etiam quòd in hominem quaſi in anguſtum locum quæ creata ſunt, concluduntur omnia. Vt enim in deo omnia comprehenduntur & colligantur communi quodam vinculo, ſic in homine. Eſt enim et eorum quæ intelligentia, & eorũ quæ ſenſu continentur, nodus & vinculũ. Itemq; ex eo quòd ad eã imaginẽ & ſimulacrũ factus eſt, ad quod gignẽdus erat dei Filius. Non enim factus eſt angelus, ſed hõ. Omnis autem res quæ ex duabus naturis diſsimilibus concreta eſt, naturales duarum illarũ naturarũ proprietates complectatur neceſſe eſt, etiamſi in coniunctione earũ perſpiciatur permixtio. Nam ignis & aqua cum inter ſe cõtraria ſint (ignis enim calidus & ſiccus eſt, aqua frigida & humida) tamen cum ex quatuor elemẽtis corpus concretum eſt, quatuor præditum eſt qualitatibus, calore, frigore, humore, et ſiccitate. Quòd ſi in his quæ permiſcentur neceſſe eſt ineſſe naturales proprietates eorũ ex quibus conſtant, quanto magis in ea cõ-

iunctione, quæ omnis permixtionis expers eſt? Sed reſpondent, homini à natura non eſſe datam uoluntatem: dicuntque id quod Manichæi, duas tantũ eſſe voluntates: vnam quæ à deo profecta eſt, boni: alteram mali, quam malus genius inſeuerit: & cum id uult homo quod bonum eſt, dei: cum id quod malum, diaboli in eo ineſſe volũtatem. O ſingularem amentiã, ô ignorationis tenebras. Diuinam voluntatem quæ omnia facit, vtrum homo habet, nécne? certè habet, inquit. Si homo diuinam habet boni voluntatem, profectò eorũ ratione & ſententia homo auctor erit rerum omnium. Non intelligunt autem nullã omnino naturam aliquid exequi poſſe, cuius facultatem à natura non perceperit: Vt aues nunquam poſſent volare, nec terrenæ beſtiæ ingredi, niſi natura illis uolãdi, his gradiẽdi uim dediſſet. Similis eſt ratio hominis. neque enim vnquã velle aut agere quid poſſet, niſi à natura ei conceſſa eſſet uolendi & agendi facultas. Non enim exempli gratia, intelligere, aut uidere, aut etiam quid agere poſſet, niſi intelligendi, & vidẽdi, & agendi facultatem à natura accepiſſet. Itaq; in omni natura naturales actiones & inſunt, & una inſunt: ea autẽ quæ cadunt ſub voluntatem aut actionem, non inſunt. Et naturalis uoluntas, id eſt vis ea qua volumus, vna eſt: ea autem quæ volumus multa & varia ſunt. Ait enim ſcriptura, Omnes voluntates eius ſunt in ipſis, non ait, Diuina uoluntas in eis, ſed omnes voluntates eius in ipſis, id eſt

ea quæ cadunt ſub eius voluntatem. Intelligendum eſt, diuinitatis uoluntates ad naturam pertinere, propterea quòd immutabilis eſt, nec aliter atque aliter ſuâ naturâ velle poteſt, ſed ſemper eodem modo: Itaque eadẽ cadunt ſub Patris, Filij, & Spiritus ſancti voluntatẽ. Quæ enim ad naturã referuntur, Patris, Filij, & ſancti Spiritus, quòd eadem eorum natura ſit, eadem ſunt omnia. Nihil autẽ perſonarũ eſt proprium in illa ſumma diuinitate, niſi Patris, à nullo ortũ & originem habere, & generare: Filij, generatum eſſe: et proceßiſſe, ſancti Spiritus. Quod autem diximus de voluntate, idẽ de vi agendi dicimus, actionis uerbum ſignificare diuerſa. Actionis enim dei proprium eſt non ſolũ omnem ſenſum, mentem, & ſecula omnia ſed omnem etiam cauſam, atque rem quæ nomine aliquo appellari poteſt, infinitis partibus ſuperare, & vltra progredi. Eſt enim actio naturalis vniuſcuiuſque naturæ vis & motus. Rurſus actio eſt vis naturalis & vniuſcuiuſq; eſſentiæ interpres. Itẽ actio uis eſt animi intelligẽtis, naturalis et prima, id eſt quæ motu perpetuo agitatur, id eſt, eius ratio quæ ſempiterno motu cietur, naturaliterque ex eo ſemper quaſi ex fonte manat. Dicũtur etiam actiones operationes, vt videre, vt loqui, vt reſpirare, deambulare, comedere, bibere, id eſt omnis naturalis facultatis functiones et munera. Pleraq; etiam eorum quæ natura patimur, actionum appellantur nomine, vt fames, ſitis, quæque ſunt eius generis.

Atque vt rem in pauca conferam, actio eſt naturalis cuiuſque naturæ vis & motio, qua ſeparata res in nihilum recidit. Quid eſt ergo quamobrem Chriſtus naturæ humanæ actionē non habeat? cū præſertim ſublata naturali cuiusq; actione, naturæ interitus conſequatur. Si ergo non fuit in eo naturæ humanæ naturalis actio, ne natura quidem humana in eo fuit. Quorum enim naturæ diuerſæ ſunt, eorum etiam tam voluntates quàm actiones differunt. Aliud autem eſt agere, aliud agere quid, aut quodā modo: vt aliud eſt id quod agitur, id eſt actio, aliud id quod agere poteſt, & aliud id quod agit. Atque actio quidem eſt ipſa vis agendi, id eſt vi agendi valere. Aliquid autem agere eſt, ut cernere, intelligere, audire, deambulare, comedere, potare. Quodam modo agere, eſt benè aut malè. Id autē agere poteſt, quod vi agendi eſt præditum, ut angelus & homo. Id autem agit, quod vi agendi vtitur, cuiuſmodi ſunt res ſingulæ. Quòd ſi actio aliàs vim agēdi noſtram ſignificat, aliàs agere, interdum ipſam, ut ita dicam, operationem, certe actio, id eſt ipſa vis agēdi, & agere ad naturā pertinent. Omnes enim homines agendi vi præditi ſunt & agunt, propterea quòd homo eſt animal natum ad agendum. At ipſa operatio non ſolum naturæ eſt, ſed etiam rerū ſingularū, id eſt perſonarum duntaxat in hominibus & angelis. Nā in ſancta Trinitate naturæ ſunt omnia, & quæ ſub uoluntatem cadunt, & quæ ſub vim agendi, ob eamque cau-

ſam eadem ſunt trium perſonarum. Angelorũ autem & hominũ non eſt idem ſubiectũ uoluntati, nec actioni: nec in eis idem eſt his facultatibus vtendi modus. Eſt enim in quoque angelo & homine ſuus motus et appetitus, alioque ac alio modo & volunt & agunt ſinguli. Quapropter in domino noſtro Ieſu Chriſto, quoniam duæ ſunt naturæ, duæ etiam actiões ſunt quæ naturam attingunt, vt ſit & deus perfectus & homo perfectus: itemque duæ ſunt volũtates, quibus alio atque alio modo vult pro naturali duarum naturarum diſtinctione, ut dei more & hominũ more: ſed ita vt qua ex parte natura eſt diuina, modo quodã omnia cohibente, & ab omni perpeſsione libero: qua autẽ humana natura eſt, imbecillo quodã, & perpeſsioni admixto velit omnia. Et alia quidem atque alia in eo naturalis actio eſt. Alia eſt enim naturæ diuinæ, alia humanæ actio: vt alia natura diuina, alia humana agere in eo poteſt. Nam nec ea agere poteſt natura diuina quæ humanæ ſunt: nec natura humana ea quæ ſunt diuinæ propria. Vt exempli cauſa, non res creat & molitur natura humana, nec diuina comedit, aut loco mouetur. Etſi autẽ natura diuina per humanã naturã hæc agit: tamen vnus eſt qui hæc & illa agit omnia, quòd ex his duabus naturis vna perſona conſtet. Si enim humanam actionẽ nõ accepit, nec uixit vt homo, nec intellexit, nec cogitauit, nec comedit, nec bibit, nec cibum guſtauit, nec ambulauit, nec vidit, neq; audiuit, nec re-

ſpirauit, nec ullũ eorũ munerũ executus eſt, quæ natu-rã attingunt humanam. Ex quibus efficitur, eum homi-nem non fuiſſe. Ait enim B. Gregorius Niſſenus, Hiis ita digeſtis & ſubtiliter diſputatis, videamus nũ ſan-cta euangelia, Apoſtoli, ſanctique patres Chriſtum hæc habuiſſe omnia confirment. Ac animum quidem humanum in ſe fuiſſe, ipſe in Ioannis euangelio aſſerit his verbis, Poſſum ego animã meã ponere, & iterum eam accipere poſſum. Et rurſus, Et animam meam pō no pro ouibus meis. Eũ corpus habuiſſe Ioſeph teſta-tur, qui corpus eius & petiuit & curauit, et ſepeliuit. Membrorũ etiã cõpoſitionem in eo fuiſſe, teſtis eſt illa meretrix quæ et caput eius unguento perfudit, et pedes lachrymis lauit: teſtes ſunt et claui, quibus manus ac pe-des perforati ſunt: teſtis lãcea, quæ ei⁹ latus aperuit: te-ſtis diſcipulus qui ſupra pectus eius recubuit: teſtis lin-gua quæ dixit, Si quis ſitit, accedat ad me et bibat: te-ſtatur os, quod Spiritũ ſanctũ impertiuit: teſtes dẽtes, qui paſchacõminuerũt: guttur, quo in ſtomachũ paſcha illapſum eſt: iecur, qđ paſcha in ſanguinẽ uertit: teſtis præterea fatigatio, quã ex itinere ſuſcepit, cũ artuũ cõ-miſſuræ diſſolutæ diſtractæque eſſent, vt placet diuo Baſilio: teſtis eſt etiam præputij amputatio: teſtes clu-nes, qui in aſino ſederũt: & flagra quibus eius tergus cæſum eſt: teſtes denique colaphi, & os conſputatum. Eum autem recepiſſe diuiſionem & fluxum, te-ſtes ſunt claui, lancea, ſputum, ſudor, ſanguis & aqua

quæ ex eius latere manarũt. Participẽ autem eũ fuiſſe animi & actionum & motionũ argumento ſunt ſanctiſsimi illius animi eæ quas per incorruptum corpus exequebatur, actiones & munera. Vidit enim ciuitatem Hieruſalem & fleuit. Vnguenti odor ſenſu perceptus: teſtis eſt et uox quæ Lazarũ ab inferis excitauit, guſtatus fellis & aceti, quorũ ingratum ſaporem natura duce repudiauit. non enim ſunt hæ, naturæ diuinæ actiones. teſtis eſt etiam lepræ tactus, & ingreſſus, manuumq́ue in cruce dilatatio. Quòd ſi naturalem facultatem vimq́ue ſpectemus, idem teſtabitur corporis tum nutricatio, tum incrementa. Beatus enim venter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti. Et puer creſcebat ætate, vt ait ſcriptura. Ex vi ſentiendi animatus fuiſſe intelligitur. Eſt autem naturæ quæ rationis eſt expers, ſenſus, motus, qui ſuos habet impetus, fames, ſitis. Scriptum eſt enim, Poſtea eſuriuit, Et in cruce dixit, Sitio. Cibi etiam cupiditas. Ait enim, Deſyderio deſyderaui hoc paſcha manducare vobiſcum. & ira: Turbatus eſt, inquit ſpiritu, & proteſtatus eſt, & dixit, Vnus ex vobis me tradet. Hoc etiam concoctio cibi et potus indicat, eorumq́ue in ſanguinem mutatio. Vnde enim ſudor, vnde ſputum, ſalutarisq́ue cruor et aqua, niſi ex cibi confectione? Hæc enim omnia ſenſit, eisq́ue ſic uſus eſt, non ut perturbationibus parêret, ſed ducem naturam in eis ſequeretur. Capiebat etiam cibum non vt voluptati à ratione auerſæ ſeruiret, ſed

vt vires reficeret. Etſi enim ſanctiſſimum eius corpus nullum interitũ ſenſit, tamen diuiſionem fluxumq; naturaliter pertulit. Interitus enim corporis eſt, cũ in ea vnde cõſtat, occidit. In primis autẽ in eo fuit ipſa uita, quæ eſt prima animantis actio: & motus, quẽ corpori animus impertit. Vim autẽ gignẽdi nõ habuit, propterea ꝙ ſtabiles ſunt & immutabiles diuinarũ perſonarũ proprietates: fieriq; nõ poteſt, ut Pater aut Spiritus efficiatur Filius. Itaque hominis Filius factus nõ eſt, ſed ſolius dei, vt immutabilis proprietas permaneat. Præterea perſona cum perſona eiuſdem naturæ permiſceri ſolet, non alia autem eſt iam perſona eiuſmodi Filius dei & hominis Filius, niſi Deus et homo Ieſus Chriſtus, dei Filius. Iam uero ut ſit hæc permixtio naturæ conſentanea ad hominum genus explẽdum, at neceſſaria non eſt, præſertim cum fieri poſſit, vt homo & ſit & viuat ſine vlla contrectatione: multiq; extiterunt homines, qui nunquam huic uoluptati operam dederunt. Corporis enim nulla eſt propria actio præter fluxum & diuiſionem, quæ perpeſſiones ſunt, non actiones. Cætera omnia cũ animus corpore vtitur perſpicuè ſunt actiones. Perturbatio autem nõ eſt diuinitatis: Nunc, inquit, anima mea turbata eſt. nec triſtitia et anxietas: Cœpit enim contriſtari & angi: &, Triſtis eſt anima mea uſq; ad mortẽ. Nec metus mortis: Pater, inquit, ſi fieri poteſt tranſeat à me calix iſte. Nec mors. Hæc, inquã, omnia non ſunt diuinitatis. (Eſt enim diui-

nitas expers perturbationum, perpetuaque uita tenetur nulla morte conſequente,) ſed animalis, id eſt naturæ animi & ſenſus compotis. Animo autem, qui rationis & intelligentiæ eſt particeps ſapientiam eſt cōſecutus, quoniam ſapientia & ætate profecit: neque enim in diuina ſapientia progreſſum fecit. A prima enim conceptione cōpleta fuit coniunctio, & ſumma naturarū coagmentatio, nec vllam diuinæ uirtutis habuit acceſſionem, ſed in humana ſapientia progreſſum fecit. Nam pro ætatis corporeæ modo et progreſſu humana in eo ſapientia apparebat: quandoquidem tanquam à prima conceptione infans perfectus extitit, habuitque digeſta & compoſita membra corporis, propterea quòd non pedetentim & ſenſim membrorum eius facta eſt delineatio & cōpoſitio, quemadmodum ait Magnus diuinisq; rebus eruditiſsimus Baſilius in oratione quam in domini natalitijs habuit, Sic humana & diuina in eo ſapientia à prima conceptione perfecta fuit, quæ ſcilicet ex parte homo erat. Nam vt deus non cœpit eſſe perfecta Dei ſapientia, ſed erat æterna. Progreſſu autem ætatis corporis, humanæ ſapientiæ quæ in eo perfecta erat, documentum & ſpecimen, progreſſus habebatur. Quòd ſi humana ſapientia fuit præditus, fuit etiam intelligentia. Sapientiæ enim intelligentia vis & origo eſt. Itaque Apoſtolus ait, Nos autem ſenſum Chriſti habemus. Et patres quorū teſtimonia attexuimus imaginē Dei quæ in nobis eſt, ad

mentem & intelligentiam exponendo accommodant. Si igitur hominem in quo efficiendo ſimulacrum ſuũ imitatus eſt, ſibi coniunxit, id eſt humanam naturam, certè naturam, quæ intelligentia & ratione cõtinetur, aſſumpſit. Si appetitum aſſumpſit rationi obedientẽ, eũ etiam qui rationis eſt particeps. Neque enim naturam accepit mentis & rationis expertem. Si enim mentis et rationis expertem naturã aſſumpſiſſet, haud ſane homo eſſet. Nunc eam quæ rationis eſt particeps, ſibi coniunxit, quandoquidem homo natura eſt rationis cogitationis que particeps. Itaque vt omnes ſancti patres duas naturas, ſic omnes duplices proprietates quæ naturas attingunt, in domino noſtro Ieſu Chriſto poſuerunt. Neque enim natura vlla ſine proprietatibus iis, quæ eam efficiunt, conſtare vllo modo poteſt. Qui igitur duas eius naturas fatentur, ij fateantur neceſſe eſt duas eius volũtates, id eſt duplicẽ vim volẽdi, quæ ad naturam pertinet. Habet enim naturâ deus voluntatem diuinam quæ omnia poteſt: & vt naturâ factus homo, voluntatem humanam habebat, qua clàm domum ingredi non potuit cum vellet. Neque enim certè vt opinor, diuina eius voluntas circũſcribi poterat. Erat quidem certè in eius animo humano vis volendi, qua ipſe res eas volebat quæ naturam attingunt humanam, & animi ſui voluntate ad res humanas ferebatur: quemadmodum diuina ea quæ dei ſunt vnus et idem Filius Dei Chriſtus, deus perfectus, et perfectus

homo volebat. Nec verò in eo ſententiæ erat vlla repugnantia. Obtēperabat enim ultro diuinæ illius et paternæ voluntati voluntas ipſius humana, eademque voluit eam velle diuina. Quoniã enim Adamus dei imperio nõ paruit, ſed arbitratu ſuo contrà quã diuina uoluntas præſcriberet fecit, id qđ præcepti uiolatio eſt: nec quiſquã eorũ qui ex Adamo prodierunt, in oĩbus diuinæ uolũtati obediuit, ſinguliq; homines diuinã voluntatē ultro ac ſpõtè defugerunt (oẽs enim peccauerũt vt ait Apoſtolus, et egent dei gloria) Dei filius ſalutari Patris uolũtate factus eſt hõ, naturamq; humanam ſibi vnâ cũ humana voluntate, quæ naturæ eſt, cõiunxit: hominis autẽ hypoſtaſin non coniunxit, ne naturæ humanæ voluntas, quæ naturæ attribuitur; voluntate ea quæ hypoſtaſin attingit, diuinæ voluntatis præſcriptione diſcederet, ſed ei ſponte parêret in omnibus: atque ita vetus peccatum obliteraretur. Præterea voluntatem humanam habuit, B. Marci Euangeliſtæ ſententia, quòd clam domum ingredi voluit, nec potuit. Rerũ igitur omnium præpotens diuina eſt uoluntas, non imbecilla: imbecilla vero humana. Ita uoluntate humana voluit, cum diuina eius voluntas approbaſſet, humanæque ipſius naturæ utendi ſuis, voluntate dico nõ poteſtate, dediſſet facultatẽ. Alio quoque loco ait, Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte, id eſt mortis poculum. Hic eſt naturalis vitæ appetitus & cupiditas, quam naturaliter animantes tã eæ quæ ratione

utuntur q̃ ea quæ eius ſunt expertes, cõſecutæ ſunt. Veruntamen non mea voluntas fiat, ſed tua. Ecce naturalis rationisq́ue compos mentis appetitio, quæ & poteſtate & iudicio ſuo & quaſi freno quodam appetitũ eum qui rationis eſt expers, coercet. Non mea, inquit, voluntas fiat, ſed tua. Voluntas mea, humana eſt, qua nullum tecum habeo cõmercium. neque enim, vt ego, ſic tu homo factus es, nec humanas perpeſsiones recepiſti: ſed voluntas tua mihi tecum communis eſt, qua & naturæ & diuinitatis ſum particeps. Non enim deſcendi, ut id quod vellem facerem, ſed id quod tu qui me miſiſti: nõ ut humana mea uoluntas ſuo arbitratu tuæ repugnet: ſed vt tuæ pareat, et quod voluntati tuæ placet, id humana mea approbet. Voluntas enim Patris eiusq; decretum in eo poſitum erat, vt ipſe Chriſtus pro mũdi ſalute mortem perferret, cuius cauſa ſibi naturam humanam coniunxerat. Hoc enim in loco voluntas non vim ipſam volendi indicat, ſed id quod cadit ſub voluntatem. Neque enim ei propoſitũ fuit, vim eam ſiue facultatem qua deus vult facere (eſt enim increata, principioq́ue caret) ſed id quod diuina voluntas præceperat. Qua etiam ſignificatione illud totum, Omnes voluntates eius in eis, intelligẽdum eſt. Nam nec multæ ſunt dei facultates quibus velit, ſed vna: nec vis ea qua deus velle intelligitur, in ſanctis ineſt, quippe cum vna etiam ſit ſolũ natura diuina. Quorum enim voluntas eſt vna, eorum etiam una

natura eſt. Sed in ſanctis voluntates dei inſunt, id eſt eius præcepta. Demonſtratum eſt igitur Chriſtum habuiſſe vt duas naturas, ſic duas voluntates, & duas actiones, quæ ad naturas pertinent, vt ſit perfectus deus, & homo perfectus. Non enim perfectus eſt deus, in quo non ſint diuinitatis proprietates, et præterea natura diuina: nec perfectus homo eſt, qui perfectã hominis naturã nõ habeat, nec oẽs proprietates quæ naturam attingunt humanã. Habuit igitur diuinã uolũtatem, qua vt deus ea quæ ad deũ pertinent voluit vnà cũ Patre & Spiritu, quorũ vt vna eſt natura, ſic una ad eã accõmodata voluntas. Habuit etiã humanã voluntatem naturæ, id eſt naturalem vim volendi, ut homo omnibus ſuis partibus abſolutus, quemadmodum & mater, quorum ſicut vna natura, ſic vna eſt voluntas. Habuit præterea diuinã vim agendi, qua vnà cum Patre & Spiritu ea liberè uellet quæ ſub diuinã actionem cadunt. In eo quoq; erat humana vis agendi, qua libere ea uolebat omnia quæ propoſita ſunt hominibus ad agendum. Non enim diuina voluntate latere voluit nec potuit, nec cibum capere aut bibere. ſub naturæ enim humanæ non diuinæ uoluntatẽ hæc cadũt omnia. nec uerò diuina actione ambulabat, aut manus dilatabat & porrigebat, propterea quòd non eſt diuinæ naturæ ambulandi vis aut manus dilatandi. Et tamen vtraque in Chriſto natura cum vtriusque communione ea & volebat & agebat omnia, quæ pro-

pria ei erant, cum humana eius tum voluntas tum agendi vis diuino ipſius imperio, & actioni miniſtrã ſe praeberet. Vt enim per eius corporis actionem & functionem, diuina eiuſdem actio munere fungebatur, (tenuit enim manu puellae manum, eique dixit, Puella ſurge, & tactu ac verbo diuina vis agendi puellae vitam reſtituit) ſic humana illius volũtate diuina eius voluntas agebat. Cum enim voluit diuinitus, miraculum operatus eſt: & cum humana voluntate voluit, manum porrexit & dixit, Surge. Atque vt vno uerbo finiam, omnia quae humana voluntate voluit & egit, mundo fuerunt ſalutaria. Neque enim qua ex parte deus erat, ea quae deũ attingebant, operabatur: quippe cum non ſolius dei tactu, aut manuum dilatatione miracula ederet, nec qua homo erat, res quae ad homines pertinebant, gerebat: nõ enim ſolius hominis ſupplicia ſalutẽ mundo attulerunt, ſed cũ deus eſſet, hõ factus eſt, nouãq; quandam et inauditã rẽ dei et uiri cõmunẽ edidit: diuinã quidẽ, ſed quae humana operaretur: humanã, ſed quae diuinae miniſtraret atq; parẽret, quae q; diuinitatis ſibi coniunctae ſigna prae ſe ferret. Vt enim ignis & ferri diuerſa ſunt munera & actiones (neque enim ignis ſecat, ſed incendit & illuminat ea vi agendi quam ei natura tribuit, & rurſus ferrum non incendit, ſed ſecat & magnũ eſt: cum autem ea coniuncta & copulata fuerint, coniunctè iam non diſtinctè ſuum munus vtrunque exequitur, ſimul enim &

ſectio & incendium exiſtit, ferroque ignis, tum incendit, tum illuminat, cum interim non vna ſit naturalis vis agendi, ſed duæ, vna ignis qua vrit, altera quā ferro natura dedit, diuidendi, & vtriusque ſua eſt effectio: eius qua ignis præditus eſt, incendium: eius quæ ferro data eſt, diuiſio, quinetiam & ea quæ ad vrendum pertinet, diuidere, & ea quæ ad ſecandum ualet, incendere poteſt) ſic in domino noſtro Ieſu Chriſto vtraq; natura, ea quæ ad ſe propriè pertinet, altera adiutrice & ſocia exequitur: cum interea nec vna duæ ſint, nec duarum ſit vna effectio, & officium. ſed humanæ eius naturæ ſua ſponte obedire & ſeruire diuino imperio & voluntati, ſuaque voluntate manum porrigere, & puellam tangere, iuſſu & imperio diuinitatis, quæ puellam tactu excitabat. Ita humanæ actionis finis in libera manus dilatatione, & tactu poſitus erat, diuinæ autē in puellæ excitatiōe. Quocirca nō dixit magnus Dionyſius unam dei hominisque actionem, ſed abſolutè nouam & inuſitatam. Vtraq; enim inuſitata erat & diuina atque humana. Neq; enim numerū expreßit his verbis, ſed modū inuſitatū. Dominus enim miſericordia permotus in opus ſuū, cū peccati morbū ſpōte recepiſſet, quaſi inimici ſuperfuſum ſemen totū id quod morboſum erat, aſſumpſit, vt totū ſanaret Quod enim non eſt aſſumptū, id curari nō poteſt. Quod autē aſſumptum eſt, ei ſalus eſt data. Quid autem in morbū inciderat ab initio, niſi mens & illius

rationis particeps appetitio, id eſt voluntas? Hæc igitur curationis indigebat, præſertim cum peccatū, morbus ſit voluntatis. Si igitur ſibi animum qui rationis & mentis eſt particeps, eiusque voluntatē non coniunxiſſet, profectò naturæ humanæ morbū minimè ſanaſſet. Ob eā enim cauſam voluntatē quoque aſſumpſit. Peccatū autē propterea nō aſſumpſit, quòd peccatum eius opus non eſt. Vt igitur peccati morbum ab hoſte inſitum, ex animo exterminaret, animum eiusque voluntatem aſſumpſit: peccatum autem quia non fecit, non aſſumpſit. itemque ut corpus à peccati interitu & dominatu liberaret, corpus aſſumpſit. Quinetiam pœnas quæ primo peccato debebantur, ſuſcepit, vt perſoluto pro nobis eo peccato, quod ipſi cōtraxeramus, nos abſolueret & liberaret. Nam quoniam ſeruus ſeruum liberare nō poteſt, ob eam cauſam ipſe qui peccati expers erat, & liber, nec morti nec vlli aliį pœnæ obnoxius, noſtras pœnas pro nobis ſuſcepit: noſtraque cauſa eſt morte mulctatus, ut daret poteſtatem ijs qui eum recipiunt, filios dei fieri, & incorruptionis eis munus, vitamque angelorum parem, à doloribus & angoribus laboribusque vacuam, in renouatione quam futurum ſeculum promittit, concederet. Primum enim perferamus oportet ea mala omnia quæ primus Adamus à quo ortum habemus, in mundum inuexit: deinde ſecundi Adami munera aſſequemur, ſi modo eius inſiſtamus ueſtigijs, legique libertatis pareamus, nec rur-

ſus peccati iugo ſeruiamus. Nam & naturam noſtrā liberauit, & mandatum nobis dedit, viamque monſtrauit: quam ſi ingrediamur, vnà cum eo in reditu noſtro ibi regnabimus, quò pro nobis præcurſor reuertit: ſin viam aliam ingrediamur, excludemur. Faxit autem ipſe, vt ſua veſtigia ſequētes vnà ſecum in omne tempus ſimus, et habitemus, ipſiusq; gloria atque regno nunc & ſemper, atque in omnia ſecula perfruamur, Amen.

B. MAXIMI DE DVABVS
Domini Dei & Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti Naturis Libellus,
Eodem interprete.

ARius tres perſonas confitetur, vnitatem autem negat, nec ſanctā Trinitatem vnius eiuſdemque eſſentiæ eſſe concedit. Sabellius autem vnitatē ille quidem profitetur, ſed negat trinitatem. Eundem enim Patrem, Filium & Spiritum ſanctum eſſe dicit. At eccleſia & vnitatem profitetur, & trinitatem prædicat. Macedonius idem ſentit & docet quod Arius. Spiritum enim ſanctum creatum eſſe ponit ab eo qui ſit creatus. Eccleſia autē eiuſdem eſſentiæ cuius Pater & Filius, Spiritum ſanctū profitetur, deumque confirmat. Itémque in vno ſanctæ Trinitatis Neſtorius naturalem diſtinctionem po-

nit, vnitatem autem non fatetur: eam enim per ſe conſtare & cohærere, vt ſit perſona, negat. Eutyches porrò vnitatem concedit, eſſentiæ autem naturæque diſtinctionem naturarúmque confuſionem inducit. Eccleſia verò & eſſentiæ diſtinctionem in Chriſto ponit, & confuſionis priuationem. Summa quidem vnitas quodam modo & diuerſa & eadem natura continetur. Velut in ſancta Trinitate et naturam vnam & tres perſonas concedimus. In homine autem cum eadem perſona inſit, tamen eſt naturarum diuerſitas. Nam cũ vnus ſit homo, alia eſt animi natura, alia corporis. Eadem eſt domini noſtri Chriſti ratio. in eo enim eadẽ eſt perſona, cum interea alia ſit diuinitatis humanitatiſq; alia natura. Vt enim in ſancta Trinitate vnitas concedi non poteſt quin diſtinctionem exprimamus, ſic neceſſe eſt tam vnitatem, quàm diſtinctionem confiteri. Quemadmodum enim iiſdẽ verbis diſtinctio & unitas in ſancta Trinitate ſignificantur, ita tamen, ut ex eo quòd tres perſonæ aſſerãtur, diſtinctio: ex eo quòd una eſſentia ponatur, vnitas confirmetur: ſic in vno ſanctæ Trinitatis propterea diſtinctio probatur, quòd duæ naturæ perſpiciuntur: quodque vna perſona conſtituta aſſeritur, conceditur vnitas.

Itaque vt Ariũ, qui in ſancta Trinitate perſonarum diſtinctionem non probat, ſed naturæ vnitatem negat, deteſtamur: ita Neſtorium qui in Chriſto naturarum differentiam non concedit, & perſonæ vnitatem ne-

gat, improbamus.

Et quemadmodum Sabellium nec naturæ vnitatem, nec perſonarũ diſtinctionẽ in ſancta Trinitate approbantẽ damnamus: ſic Eutychen improbamus & execramur, non quòd in Chriſto perſonæ unitatem improbet, ſed quòd naturarũ differentiam nõ agnoſcat. Ea autem perſonarum diſtinctio & naturæ unitas, quæ in ſancta Trinitate ponitur, non ſenſu corporis, ſed mentis oculis intelligenda eſt: & ratio qua in ſancta Trinitate tres perſonæ propter perſonarum diſtinctionem exprimuntur. In vno autem ſanctæ trinitatis duæ naturæ in vna perſona enunciantur propter naturalem diſtinctionem.

Quemadmodum autem propter eandem ſanctæ Trinitatis eſſentiam & naturam, vnã eſſentiam aſſeris, & propter perſonarum diſtinctionem tres perſonas: ita & propter diſtinctam Verbi ac carnis eſſentiam, duas naturas atque eſſentias: & propter communem eorum perſonam, vnam perſonam concedito.

Et quemadmodum in ſancta Trinitate vnã eſſentiam ita profitemur, vt tres perſonas non cõmiſceamus & confundamus, & ita tres perſonas, vt vnam eſſentiã non diuidamus: ſic in vno ſanctæ Trinitatis vnã perſonam non in duarum eius naturarum cõfuſione dicimus: nec duas naturas in vnius perſonæ diuiſione.

Qui in Chriſto, quia diſtinctæ ſunt naturæ, perſonæ vnitatem negat, is Neſtorianus eſt. Et qui negat in

perſonæ vnitate naturarum differentiam, is Eutychis ſectam ſequitur. Qui autem & perſonæ vnitatem, & naturæ diſtinctionẽ in vno ſanctæ Trinitatis profitetur, regiam & ſynceram fidem tenet.

Qui porro & diſtinctionem, & vnitatem in Chriſto dicit, is nec differentiam diuidit, nec confundit vnitatẽ. Beatus enim Cyrillus eos deteſtatur, dirisque deuouet, qui propter naturarum differentiam perſonæ vnitatẽ diuidunt. Et generale cõcilium eos auerſatur, qui in ſancta Trinitate propter perſonarum diſtinctionem, naturæ diuidunt vnitatem.

EIVSDEM IOANNIS DAmaſceni De Hæreſibus Liber.

O*Mnium ſectarum & hæreſum genera ſunt quatuor, Barbariſmus, Scythiſmus, Helleniſmus, & Iudaiſmus, ex quib⁹ natæ ſunt cæteræ. Barbarorũ hæreſis eſt, quæ à ſe orta & ſola, ab Adami temporibus vſque ad decimũ ortum Noe durauit. Barbariſmus autem hæc vocata eſt, quòd ij homines qui illis temporibus erant, neminẽ cui parérent, haberent, aut vnum idemque ſentirent: ſed quod ſibi quiſque ſtatuiſſet, id legis inſtar pro animi libidine ſeruaret.*

Scythiſmus à Noe et conſequẽtibus tẽporibus vſque ad turris Babylonicæ ædificationem, & poſt conditam turrim, paucis annis valuit, id eſt vſq; ad Phalec & Ragau tempora: qui cum in Europam Tharæ ætate, eáque ſuperiore, ex quo Thraces orti ſunt, rerũ ſuarum ſedem collocauiſſent, Scythiæ eiusq; gentibus attributi ſunt.

Helleniſmus Seruch, qui idololatriã primus inuexit, temporibus ortus eſt. Cum enim omnes cultum quẽ tum probauerant ſuperſtitione quadam ad humaniorẽ cultũ deducere communi cõſenſu cõſtituiſſent, mos ſimulacrorum hominum generi ponendorum ortum habuit: quæ cum illis temporibus comprobarẽtur, in deorum numero repoſuerunt, ac principio depingere et coloribus adumbrare cœperant eos, qui tum apud ipſos in nomine erant & gloria, aut tyrannos, aut diuinos, aut qui aliquid in vita geſſerant, quod propter fortitudinem et firmam corporis conſtitutionem ac robur dignũ memoria videbatur. Deinde Tharæ Abrahami patris ætate cum ſuum illum idololatriæ errorem ad ſtatuas tranſtuliſſent, maiores ſuos honore ſtatuæ afficiebant: & eos qui ante ipſos è vita exceſſerant, primum figulorum, deinde vnaquaque arte adhibita, vt tandẽ & architecti lapides polirent ac ſculperẽt, & argenti ſculptores et auri fuſores ex ſua materia fabricarentur. Ita & fabri & cæteri deinceps adhibiti ſunt. Aegyptij autem, Babylonij, Phryges &

Phœnices primi huius ſignorum fabricandorum & myſteriorum ſuperſtitionis fuerunt interpretes, à quibus ad Græcos translata eſt Cecropi ſequenti ſeculo. Deinde multò pòſt, Saturnum, Martem, Iouem, et eos qui eum conſecuti ſunt, & Apollinem, in deorum numero repoſuerunt. Hellenes autem, id eſt Græci, nominati ſunt à quodam Heleno, qui tum Græciam incolebat: vt autẽ alij aiunt, ab ἐλαία, id eſt olea, quæ Athenis nata eſt. Iones autem horum duces, ſi rem accuratè conſyderemus, genus duxerunt ab Ione eorum uno qui turrim ædificauerũt, cum linguarum omniũ gentiũ fuit facta diuiſio, ob eamq; cauſam Meropes oẽs, à uoce quæ diuiſa eſt, vocati ſunt. Poſtea Helleniſmũ conſequentibus temporibus hæreſes infecerunt, id eſt Pythagoreorum, Stoicorum, Platonicorũ, Epicureorumque temporibus: quo etiam tempore religionis dei forma fuit, lex naturæ conſentanea, quæ ab his gentibus, ſeſe diuiſit atque ſecreuit, ita vt poſt orbem conditum ad illa tempora medium locum inter Barbariſmum, Scythiſmũ & Helleniſmũ, obtinuerit, quoad Abrahami religioni coniuncta fuit.

Iudæorum inde orta eſt hæreſis, Abrahami tẽporibus, à circũciſione pelliculæ ſumpta religionis forma, eaque Moſis etiã ætate, qui ſeptimus Abraham ſucceſſit, legiſque quã deus dederat, ſcriptor fuit, ſeruata eſt: à Iuda autem, qui quartus fuit liberorũ Iacob, cui nomen Iſrael impoſitum eſt, Dauidis qui primus

de ſua tribu Iuda regnauit, inſtituto, nomen inuenit. De his quatuor hæreſibus breuiter ac apertè Apoſtolus meminit his verbis, In Chriſto enim Ieſu non eſt Barbarus, nec Scytha, nec Græcus, nec Iudæus, ſed noua creatura.

Pythagorei, aut Peripatetici ſecuti ſunt. Eis Monadē, & prouidētiam Pythagoras primus tradidit: cauendumq; cēſuit, ne Dijs ficta ſacra fierent. Abſtinēdum eſſe ab animantibus, & à vino. Rerum etiam quæ ſubiectæ ſunt ſenſibus, terminos & fines eos adhibuit, vt quæ à lunæ ambitu & ſuperioribus continerentur, immortales: quæ infra lunam, mortales caducaſque diceret. Migrationem uerò animorū à corporibus in corpora uſq; ad animalia & beſtias tam terreſtres quam nantes definiuit ac ſtatuit. Silendum etiam quinquennio tradidit, poſtremò ſe ipſe deū nominauit.

Platonici Deum ponebant, materiā & ſpeciem, ex quibus hæc conſtarent omnia. Mundum ortum habuiſſe, nunquam autem interiturum. Animum verò & ortu carere, & immortalē, & diuinum eſſe ſtatuebant. Eius autem parteis treis eſſe: vnam, quæ rationis eſſet particeps: alteram eam, in qua irarum ardor exiſteret: tertiā eam, quæ voluptate aleretur. Mulieres communes omnibus eſſe cenſebant, atque ſuam & propriam eſſe nemini: ſed eos qui vellent cū quauis dum modo id vellet, concumbere. Eodemque modo animorum à corporibus in corpora migrationes

vſque ad omnia genera animalium probabant. Multosq́ue deos ex vno inducebant.

Stoici corpus eſſe omnia, atque hunc mundũ qui ſenſu percipitur, deum ſtatuebant. Nonnulli verò dei naturam ex igne conſtare poſuerunt. Ac deum quidem mentem eſſe definiunt, & quaſi animum huius vniuerſitatis cæli ac terræ: eius autem corpus hanc, vt dixi, ponunt vniuerſitatem: oculos verò ſolem & lunam atque ſtellas. Corpus item occidere, animũ à corpore in corpus migrare volunt.

Epicurei indiuidua quædã corpora eiuſdem generis, & infinitatẽ rerum omnium principia, & beatã vitam in voluptate ponebant. Negabant res à deo & prouidentia adminiſtrari.

Samaritanorũ hæreſis à Iudæis antè ortum habuit quã hæreſes apud Græcos natæ eſſent, & ante eorum decreta conſtituta. Poſtea vero quam Græcorum ſuperſtitio cœpta eſt, mediũ locũ Iudæorũ & Græcorũ tenuit, eiusq́; rei cauſam originẽq́; duxit Nabuchodonoſorij tẽporibus, cũ Iudæi capti ſunt. Cumq́; ab Aſſyriis in Iudæã coloni deducti eſſent, ac quinque Moſis libros, quos poſt ſeruitutẽ Babylonicam Eſdras diſtinxerat, ſumpſiſſent, omnia quæ Iudæi, ſeruarunt, præter gentium deteſtationem, & nonnullorum ciborum delectum, mortuorumq́ue reſurrectionem, & quaſdã prophetias, quæ Moſis ſecutæ ſunt tempora.

Gorthenij ſunt qui alijs temporibus, ac quibus Ie-

buſſæi, feſta celebrabant.

Iebuſſæi ſunt qui ob eandem cauſam feſtorũ à Gorthenijs differebant.

Eſſeni nec ab alterutris diſsidebant, et ſine delectu cum ijs qui aderant, feſtos dies agebant.

Doſithei apud eaſdẽ gentes apud quas Samaritani habitabant, circunciſione alijſque inſtitutis, ac quinque Moſis libris vtebantur. Studioſius autẽ quàm cæteri ab animantibus abſtinebãt. itemque & in cæteris. & ieiunia perpetua ſeruãt. probant etiã virginitatẽ, nonnulli autem ad tempus continentiã. Alij mortuos excitatum iri credunt, quod nefas eſt apud Samaritanos.

Scribæ qui ijdẽ legis periti erant, & eorũ quæ à maioribus tradita acceperant, interpretes, ea quam ſponte profitebantur, nimia religione aut ſuperſtitione inſtituta conſuetudineſque ſeruabant. Atque hæc quidẽ profitebantur, non quòd ex ipſis legibus ea hauſerant, ſed quòd legum ſibi & cultum & iuſtitiã vendicabant.

Phariſæi idem quod diuiſi & ſecreti ualent. Ii vitã duriſsimam agunt, maioriſque virtutis quàm cæteri ſpeciem præ ſe ferunt. Apud eos etiam mortuorum reſurrectio probatur, quemadmodum apud Scribas. Angelos atque Spiritum ſanctum eſſe confitentur. Vitæ autem degendæ rationem ab alijs ſecretam probãt: certo tempore continentiam uirginitatemque terminãt. Bis in hebdomada ieiunia ſeruant, expiationes & urceorum & menſarum & poculorum probant: item-

que vt Scribæ, ſic hi decumas, & primos fructus & precum perpetuitatem approbant: uoluntariæ quoque religionis ſpecië in inceſſu, cum toga & breuibus tunicis gerebant: hi etiã phylacteria, id eſt ſigna ex purpura, & fimbrias & corymbos dilatabant atque laxabant in ea tunicæ parte quæ fimbrijs erat adiuncta: quæ quidem omnia inſignia erant eius quam ad tempus probabant, pudicitiæ. Ii denique aſtrologorum de horoſcopo errorem fatumque ſequebantur.

Saducæi idẽ quod iuſtiſſimi ualent. Ii cũ genere Samaritanorũ eſſent, & ſimul ſacerdotis, qui Saducus dicebatur, nec mortuorum reſurrectionẽ concedebant, nec angelos & ſpiritum probabant. Cæteris in rebus Iudæos ſequebantur.

Hemerobaptiſtæ Iudæorũ inſtituta omnia ſeruabãt, niſi quòd vitæ immortalitatem quenquam conſecuturum negabant, qui non quotidie baptizaretur.

Hoſſinij autẽ dicuntur duriſſimi. Ii legi in omnibus ita obtemperabant, vt quædam eorum quæ poſt legem ſcripta ſunt, probarent, reijcerent autem pleroſque prophetas.

Naſſaræi rebelles interpretãtur. Ii non ſolum omnẽ eſum carnium vetabant, verũ etiam omnino animatis rebus abſtinebant. Ad Moſem autẽ & Ieſum Naue ſanctis patriarcharum nominibus, quæ quinque Moſis libri continent, Abrahami dico, Iſaac, Iacob & ſuperiorũ, atque ipſius Aaron, Moſis, & Ieſu vtun-

tur, eáque approbant: quinque autem illorum librorum Moſem auctorem negant, ſeq; alios præter hos habere confirmant.

Herodiani omni ex parte Iudæi erant. Herodem autem ut Chriſtum approbabant, eúmque Chriſti & honore afficiebant, & appellabant nomine.

Simoniani à Simone Mago, qui Petri apoſtoli tēporibus ex uico Samariæ, qui Githo dictus eſt, fuit. Hic cum ſibi Chriſti nomen tantum uendicaret, concubitum paßim ſine delectu corporum docebat. Reſurrectionem autem carnis reijciebat, deúmq; mundi effectorem & auctorem negabat. Simulacrum ſuum pro illo Iouis ac ſcorti ſui, cui nomen erat Elenæ, pro Mineruæ, diſcipulis ſuis adorandum exhibebat. Idémque ſe & Samaritanorū patrem, & Iudæorum Chriſtum prædicabat.

Menandriani ab hoc Simone Menandri cuiuſdam opera originem habuerunt. Inter eos autem & Simonianos aliquid intereſt, quòd hi mundi molitionem factam ab angelis eſſe dicebant, illi negabant.

Saturniniani in Syria Simonianorū turpitudine confirmata, alia quæ illi non cogitarant, quò maiorem admirationem excitarent, docuerunt. A Saturnino autem ortum habuerūt. Idémq; cum Menandri ſecuti ſentētiam, ab angelis hunc orbem conditum eſſe confirment, ſeptem tantummodo eos de patris ſentētia dicūt fuiſſe.

Baſilidiani eiuſdē obſcœnitatis miniſtri fuerūt, dicti à Baſilide, unà cum Saturnino, Simonianorum Menan-

drianorũq; diſcipulo. qui cũ idẽ quod illi ſentiret, tamẽ aliquid ab eis diſsidebat. Nã trecentos ſexaginta quinq; cælos eſſe aſſerit, eiſq; angelorum imponit nomina. Itaq; & annum totidem dierum eſſe, & uerbum Abraſax 365. explere. & hoc nomen ſacroſanctum eſſe dicit.

Nicolaitæ autẽ nominati ſunt à Nicolao, quem uiduis apoſtoli præfecerant. Hic ſuæ uxoris odio turpitudinem eam quam alij, agendam diſcipulis tradidit. atq; in mũdum inuexit quædã barbara nomina, ut Caulacauchus, & Protonicus, aliáque permulta.

Gnoſtici cum Nicolaitarum atque ſuperiorũ hæreſes approbarunt, tum eorum omnium turpitudinem uſque ad amentiam inſanè ſunt perſecuti. In Aegypto autem Stratiotici uocabantur & Phibionitæ: in ſuperioribus uero locis, Socratitæ. Alibi Zacchæi. Alij autẽ Choldianos eos nominant, alij Borboritas. Hi Berbello & Bero imperant.

Carpocratiani à Carpocrate quodam Aſiatico dicti ſunt. Hic omnem libidinem atq; obſcœnitatem ſcelerũ ita explendam eſſe docebat, ut ſi quis per omnia ſcelera non uolutaretur, nec omnium dæmonum atque angelorum uolũtati pareret, eum ad ſummum cælum, ad principatus atque poteſtates peruenire poſſe negaret. Ieſum autem animũ accepiſſe mentis cõpotem dicebat, eũmq; rerum cæleſtium ſcientiã tenuiſſe, quas in hac rerũ uniuerſitate enunciauerit. Quòd ſi quis ſimilia, quæ Ieſus gereret, eum illius ſimilem eſſe dicebat. Legem cum

mortuorum reſurrectione repudiauit, ut omnes hæreſes à Simone ad illa tempora ſolebant. Hanc ſectam ſecuta eſt Romæ Marcellina quædam, quæ cum occultè Ieſu, Pauli, Homeri atque Pythagoræ ſigna eſſet fabricata, colenda ea docebat.

Cerinthiani qui & Merinthiani, à Cerintho & Merintho appellati, Iudæi quidam erant, qui circunciſionē extollebant. Mundū ab angelis conditum: Ieſum uero ex eo quòd profeciſſet, Chriſtū uocatū aſſerebāt.

Nazaræi autem Chriſtum Ieſum dei filium illi quidem profitentur, ſed legi parent in omnibus.

Ebionæi eadem quæ ſuperiores Cerinthiani & Nazaræi docebant. Conſenſit cum eis quadam ex parte Sampſæorum & Helceſæorum hæreſis. Hi Chriſtum & Spiritū ſanctum in cælo creatos aſſerūt: ipſum autē Chriſtum in Adamum primum ueniſſe: deinde ex tēpore egreſſum fuiſſe. hoc autē aiunt ab eo cum in carnē illius ueniſſet, eſſe perfectum. Quanquam autem Iudæi erant, tamen uſi ſunt euangelijs, carnis autem eſum deteſtabantur. Aquam pro deo habebant. Chriſtum autem hominem, ut dixi, ſuo ipſius aduentu in carnem intraſſe aſſerunt. Perpetuo ſe quemadmodum Samaritani aquis abluunt & æſtate & hyeme, expiationis ſimulatæ gratia.

Valentiniani cū carnis reſurrectionē negant, tū uetus teſtamentum improbant, prophetarum autem lectionem cæterorúmq; omniū, quæ ad ſuæ hæreſis ſimilitudinem

transferre dicendo poſſunt, probāt. Aliæ quædam anilium ineptiarum nomina, ut viginta ſeculorum, inducunt. Hermaphroditos ex patre uniuerſi natos eſſe dicunt, quos etiam deos ac ſecula eſſe ponunt. Chriſtum autem è cælo carnem attuliſſe, eámque per Mariam quaſi per canalem in lucem protuliſſe confirmant.

Secundiani quibus Epiphanes & Iſidorus adiūgũtur, iiſdem coniugationibus uſi, cum Valentino conſenſerunt, niſi quòd eum in docenda & commemoranda obſcœnitate longe multúmque ſuperarunt. Iidem carnis reſurrectionem negant.

Ptolemæi cum eſſent etiā Valentini diſcipuli, in quorum numero Flora aſcribitur, eadem de coniugationibus, quæ Valentiniani & Secundiani, affirmabant, ſed inter eos aliquid intereſt.

Marcoſæi à Marco dicti ſunt. Marcus enim quidā Colobarſi condiſcipulus fuit. Hic & duo principia inducebat, & carnis reſurrectionem negabat. Cum uerò magicis uerbis ita oculorum aciem perſtringeret, ut res quæ per phialas uidebantur, in cæruleũ colorem ac purpureum uerteret, mulieres deceptas ſacris ſuis initiabat. Hic quoq; ut Valētinus, uiginti quatuor initia uult eſſe rerum omnium.

Colobarſiani à Colobarſo nominati ſunt. Hic cũ eadem traderet quæ Marci & Valentini aſſectatores, tamen nonnihil ab illis diſcrepabat. Aliter enim coniugationes atque ogdoadas docebat.

Heraclionitæ etiã fabulas ogdoadum ſequuntur, ita tamen, ut aliter ac Marcus, Ptolemæus, & Valẽtinus atque cæteri, elementa committant. Quinetiam eos qui apud ipſos excedunt è uita, eodem modo quo Marcus, in morte, oleo, balſamo, & aqua redimunt: in quo hebraicis quibuſdam appellationibus in eius capite qui ſimulatè redimitur, utuntur.

Ophitæi anguem uenerantur, eúmque Chriſtum eſſe exiſtimãt. Aſſeruant etiam uerum ſerpentem in ſpecu.

Caiani idem ſentiunt, quod hæ hæreſes quæ legem eiuſq; auctorem improbant. Cúmq; carnis reſurrectionẽ negẽt, Cain ob eam cauſam honore afficiunt, quòd eũ dicant maiore quadam ui ac uirtute fuiſſe præditum. Iudæ etiam diuinitatẽ tribuunt, & Core, Dathan, & Abiron, atque adeo Sodomitis.

Sethiani rurſus Seth honores tribuũt. Eum enim dicunt à matre cæleſti genitum, cui curæ fuerat: quibus de cauſis Cain priorem in lucem ederet: deinde poſt Cain Abel repudiatum ac interfectum fuiſſe: cúmque ipſa cum ſupero cæleſtiq; patre rem habuiſſet, ex illo concubitu Seth ſemen purum procreatum, ex quo deinceps hominum genus propagatum fuerit. Principia etiam & poteſtates, quæq; alij docent, ea tradunt omnia.

Archontici quoq; ad multos principes uniuerſitatem referunt, & ab ijs dicunt creata eſſe quæ oriuntur. Tenentur autem in ſcelere obſcœno. Iidem & carnis reſurrectionem negant, & uetus teſtamentum reijciunt.

Quanquam ita eo utuntur, ut ſingula uerba arbitratu ſuo interpretentur atque deprauent.

Cerdoniani à Cerdone Heraclionis diſcipulo appellati ſunt, qui eis quaſi hæreditariam errorus contagionem etiam auctam tradidit. Is cum ex Syria Romamueniſſet, Hyginij Epiſcopi temporibus, doctrinæ ſuæ rationem reddidit. Duo inter ſe contraria principia docebat: genitum Chriſtũ uolebat fuiſſe: carnis reſurrectionem, uetuſque teſtamentum improbabat.

Marcioniſtæ à Marcione Pontico dicti ſunt. Hic cũ filius eſſet Epiſcopi, uirginiq; ſtuprum intuliſſet, ex Eccleſia à patre expulſus eſt. Cumq; Romam perueniens, pœnitentiam ab ijs qui ad Eccleſiæ gubernacula ſedebant, petitam non impetraſſet, ſuſpenſus animi in fide cœpit eſſe, ac tum deniq; tria principia docuit, bonum, iuſtum, & malum. Nouúmque teſtamentum à ueteri & ab eius auctore diſcrepare. Idem atque ij qui ab eo ſunt Marcioniſtæ nominati, carnis reſurrectionem negant. Non ſolum autem ſemel, ſed etiam iterum atque tertium baptizant eos qui lapſi ſunt atque peccarunt. Quinetiam apud eos alij pro mortuis & ijs qui ſacris fidei initiantur, baptizari ſolent. & mulieres præficiuntur paßim & palam lauacro miniſtrando.

Lucianiſtæ uocati ſunt à Luciano quodã, non eo qui modo Conſtantini temporibus extitit, ſed à ſuperiore. Is omnia Marcionis decreta ſecutus eſt, ſed quædam præterea ſecus ac Marcion docuit.

Apelliani ab Apelle nominati ſunt, qui etiam cum Marcione Lucianoque conſentit. Is omne quod factum eſt, ipſumq; creatorẽ uexat: nec uero, ut illi, tria principia induxit, ſed unum principium, & unũ deum qui ſit ſupremus, nec ullo nomine appellari debeat. Hunc autem unum alterum genuiſſe dicit, qui cum iuuentus eſſet improbus, pro ſuo ſcelere mundum fecerit.

Seueriani à Seuero quodã dicti ſunt, qui rurſum Apellem ſecutus eſt. Hic uinum reſpuit, uitémq; ex draconis, qui à Satana originem habet, atque terræ concubitu prodijſſe fingit. Mulierem autem repudiat, quôd eam dicat ſiniſtræ & infauſtæ eſſe poteſtatis. Nomina autem quædam principum libróſq; apocryphos profert. Carniſque reſurrectionem, ac uetus teſtamentum more aliorum non probat.

Tatiani à Tatiano, qui Iuſtini ſanctiſsimi martyris ac philoſophi temporibus fuit, appellati ſunt. Hic poſt ſancti Iuſtini mortem Marcionis decretis corruptus, eadẽ quæ ille profeſſus eſt, adiectis quibuſdam alijs quæ ab eo non erant tradita. A Meſopotamia autem prodijſſe dicitur.

Encratitæ reliquiæ quædam ſunt Tatiani. Hi & nuptias damnant, eáſque Satanæ eſſe dicunt, & omnem rerum animatarum eſum improbant.

Cataphryges Montani & Aſcodrugitæ ſequuntur, qui uetus & nouum teſtamentum illi quidem probant, ſed & alios prophetas inducunt, & Montanũ ac Priſ-

cillámque in honore habent & precio.

Pepuziani qui, & Quintiliani, quibus & Artoty-ritarum hæreſes duæ adiũguntur, Cataphrygũ illi qui-dem ſequuntur ſententiã, ſed alia etiam ipſi ex ſe pepe-rerunt. Hi Pepuzam urbem quandam deſertam, quæ Galatiam à Cappadocia & Phrygia diuidit, diuinum quiddam eſſe dicunt, eámque Hieruſalem eſſe exiſti-mant. Eſt autem alia quoque Pepuza. Mulieribus au-tem non ſolum magiſtratus mandant, ſed etiam ſacer-dotia. Contaminant etiam quendam admodum puerum, cædúntque uirgis æneis, ut ſolent Cataphryges, eiúſque ſanguini immiſcent ſimilam, ex quibus confectum pa-nem pro donarijs ſumũt. Quinetiam Quintillæ & Priſ-cillæ Chriſtum illic in urbe Pepuza ſpecie & habitu muliebri uiſum eſſe confirmant. Nouo iuxta ac uetere inſtrumento uſi ſunt, ſed omnia arbitrio ſuo interpre-tabantur.

Teſſareskædecatitæ autẽ uno die quotannis Paſcha agunt, in quencunque decima quarta luna incurrerit, in quo nec ſabbati, nec dominicæ diei rationem habent. In eo autem tum ieiunia ſeruant, tum uigilias & feſtum diem agunt.

Alogi à nobis ij appellati ſunt, qui Ioannis & euã-gelium & Apocalypſim non probant, propterea quòd deum qui à patre profectus eſt, Verbum eſſe ſemper non recipiunt.

Adamiani à quodã Adamo ita dicti, irriſione ma-

gis dignam, quâm ueram habēt diſciplinam. Res autem ſic habet, Nudi tā mares quàm fœminæ in locum unū conueniunt, in eóque lectionum, ac precum officia & quæuis alia ſacra perficiunt. Simulatam uero ſolitudinem, & caſtitatem, fictáſque nuptias probant, ſuámq; Eccleſiam Paradiſum eſſe ducunt.

Sampſæi & Elceſæi etiā nunc Arabiam quæ in ſuperiore mortui maris parte ſita eſt incolunt. Eos quidā Elces pſeudopropheta decepit, quē etiam hodie Martha & Marthina mulieres propinquitate attingunt, in dearūq; numero & parte propter prænotionem habentur & adorantur. Eadem autem quæ Ebionæi aſſerunt.

Theodotiani à Theodoto ſcyteo Bizantino uocati ſunt. Hic cum diſciplinis græcis eſſet eruditiſsimus, & in perſecutione quæ tum conualuerat, lapſus eſſet: unus ex omnibus, qui deo teſtimoniū dixerunt, fuga ſalutem quæſiuit, inſtituitq; Chriſtum purum hominem docere, propterea quòd hoc illi crimini dabatur, quòd deum illum eſſe negauiſſet.

Melchiſedeciani ſunt qui Melchiſedech uenerantur, eúmque uirtutem aliquam non tantum hominem eſſe aſſerunt, atque in hoc eius nomen referebant omnia.

Bardiſianiſtæ à quodā Bardiſiane qui à Meſopotamia prodijt, nominati ſunt. Hic Bardiſianes principio ueram fidem profeſſus eſt, philoſophiæq; laude excelluit. Deinde à fide & ueritate defecit ac deflexit, eademque quæ Valentinus docuit, paucis exceptis, qui-

F

bus ab illo diſsidet.

Noëtiani à Noëto qui Smyrnæ Aſiæ natus eſt, uocati ſunt, qui cum aliijs quibuſdam quaſi in currum impoſitus υἱοπάτορα, id eſt ut ita dicã, filiopatrem Chriſtum dicebat eſſe. Eundem quoque Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum eſſe profitebatur, ſeque Moſem, & fratrem Aaron aſſerebat.

Valeſii ſunt, ut exiſtimo, ij qui Bachatõ caput Philadelphiæ Arabum incolunt. Hi hoſpites & eos qui ſecum uerſantur, caſtrant. Sunt etiam plures apud eos eunuchi, qui ſecti fuerunt. Alia quoque docent plena hæreſeos: ueteris autem teſtamẽti legem, ac prophetas improbant: ac alia quædam plena obſcœnitatis inducunt.

Cathari & Nouatiani & Monteſii Romæ uocantur. Hi Nouato Romano adiuncti ſecundas nuptias omnino pœnitentiámque damnant.

Angelici omnino iã nulli ſunt. Hi ita appellati ſunt, quòd angelorum ſe ordinem habere iactabant, aut ab angelis ſe uocatos.

Apoſtolici qui & Apotactici, id eſt, ſelecti uocantur, in Piſidia tantum apotacticos, id eſt, ſecretos ab alijs recipiunt. Accedunt ad Encratitas, ſed tamen alia quædam diuerſa ſentiunt.

Sabellianorum eadẽ eſt ſecta quæ Noëtianorum, niſi quòd hi Patrem negant eſſe paſſum, & uerbum enũciari, ac iterum refundi reuocariq́; aſſerunt.

Origeniani ſectatores ſunt cuiuſdã Origenis. Hi ob-

ſcœnis & nefandis facinoribus ſe ac corpora ſua inquinant ac contaminant.

Origeniani alij, Origenis ſcriptoris, qui Adamãtius dictus eſt, diſcipuli fuerunt. Hi mortuorũ reſurrectionẽ negãt, Filium, Spiritúmq; ſanctum creaturas eſſe arbitrantur: paradiſum, cælos atq; alia ad allegoriam trãſferunt, Chriſti regnum tandem aliquando deſiturum, & ſimul angelos deſituros confirmant: Chriſtum autem una cum diabolo à rege gubernatum iri: eúmque in crucem actum dæmonibus falſa denunciaturum.

Paulini à Paulo Samoſateno appellati ſunt. Hic Paulus fere Chriſtum omni natura & ſubſtantia ſpoliat, dum eum uerbum enunciatiuum fingit & format, eúmq; ait à Maria ad hoc tempus fuiſſe, cũ omnia quæ in ſcriptis diuinis de illo prædicta fuerant teſtimonia, haberet, ſed non eſſet: uerũ à Maria, ex quo tempore carnem aſſumpſit, eum cœpiſſe eſſe confirmat.

Manichæi, qui & Aconitæ, ex cuiuſdam Perſæ cui Mane nomen erat, diſciplina prodierunt. Hi Chriſtum phantaſma & ſpeciem eſſe dicunt. Solem ac lunam diuinis honoribus afficiunt. Aſtra, uirtutes & dæmones precantur. Duo autem principia inducunt, bonum & malum quæ fuerint ex omni æternitate. Chriſtum opinione tantum & ſpecie apparuiſſe, non re uera: itémque paſſum fatentur. Vetus teſtamentum maledictis uexant, auctorémque eius deum qui in eo locutus eſt. Mũdum etiã non totum, ſed partem à deo effectã eſſe

ſtatuunt: reliquam autem partem contrarij principij eſſe confirmant.

Hieracitæ cuiuſdam Hieracis Leontopolitani Aegyptij, qui interpres erat, ſectatores, carnis reſurrectionem negant. Cúmq; ueteri & nouo teſtamento utãtur, nuptias tamen omnino damnant. Iidem eos qui uitã deſertam degunt, & uirgines, & cælibes & uiduas approbant: pueróſque eos qui nondum ad ætatem legitimam perueniſſent, quòd nullum laborem ſuſceperint, uitam ſempiternam conſequi negant.

Meletianorum Aegyptiorum ſchiſma eſt, non hæreſis. Hi orare nolunt cum ijs qui aberrarunt à fide in perſecutionibus, & reſipuerunt. Nunc Arianis adiuncti ſunt. Prima Arij ſecta damnata eſt in concilio generali: à quibus orti ſunt Eunomiani.

Ariani qui ijdem Ariomanitæ & Diatomitæ dicti ſunt, & dei Filium creaturam, & Spiritum ſanctum creaturæ creaturam eſſe tradunt. Filium etiã de Maria carnem modo, non etiam animum ſumpſiſſe confirmãt.

Audianorũ ſchiſma & diſſenſio eſt, non hæreſis. Hi temperatè uiuunt, fidémq; eandem tenẽt omnino, quam tota Eccleſia. Maxima ex parte in cœnobijs habitant, nec quenuis in ſocietatem & communionem ſacrorum admittunt: multis autem apocryphis crebro utuntur. noſtróſque epiſcopos quòd ſint diuites, alijsq; de cauſis alios culpant. Paſcha more peculiari Iudæorum celebrant. Hoc etiam habent proprium, quòd illud totum,

ad ſimilitudinem, duriſſime interpretantur.

Photiniani à Photino nuncupati ſunt, ut à Petro Petriani: à Theodoro Theodoriani: à Diodòro Diodoriani: ab Euſtatio Euſtatiani. Hic autem Photinus Smyrnæus erat, Pauliq; Samoſatei ſectam ſecutus eſt, quanquam nonnullis in rebus ab eo diſſenſit. Chriſtum à Mariæ tempore fuiſſe confirmat, in quo uehementer exultat.

Marcelliani à Marcello Ancyræ Galatiæ urbis ciue dicti ſunt. Hic principio cum Sabellium ſecutus eſſet, notatus eſt. Cum autem ſæpe ad cauſam dicendam ueniſſet, atque de ſcripto dixiſſet: ab alijs accuſatus eſt, quòd in eadem ſententia permaneret. Fortaſſe mutata ſententia, in uiam redijt, quemadmodum eius quidam diſcipuli ſani cum eadem de cauſa delati eſſent, cauſam dixerunt.

Semiariani Chriſtum deum illi quidem fatentur, diſsimulãter autẽ creaturã eũ eſſe dicebãt, nõ quòd ſit una creatura, ſed filiũ ipſum, inquiũt, fatemur. Quoniã autem pater nihil pati, nihilque accipere poteſt, & hunc genuit idcirco eum creatum fuiſſe dicimus. Eodem modo Spiritum ſanctum creaturam omnino eſſe definiunt. Filium autem cum negent eiuſdem eſſe naturæ atque eſſentiæ cuius ſit Pater, eum illi ſimilem ſimiliſque naturæ fatentur. Quanquam ſunt quidam ex eis, qui eum ſimilis eſſe naturæ negent.

πνευματομάχοι, id eſt cum ſpiritu bellantes, aut

Spiritus hoſtes, à Macedonio Spiritus hoſte nominati ſunt. Hi de Chriſto rectè ſentiunt, Spiritum autem cõtumelijs uexant. Eum enim ita creatum fuiſſe aſſerunt, ut à diuinitate prodijſſe negent: aut potius eum dicant per actionem impropriè creatum, cum ex ſola ui cõſtet, ut aiunt, quæ apta ſit ad procreandam ſanctitatem. ab his orti ſunt ij, qui Montani uocantur.

Aëriani ab Aërio Pontico dicti ſunt, qui etiam nunc tenet uitam. Fuit autem ſacerdos Euſtachij epiſcopi eius cui Arianæ hæreſeos crimen obiectum eſt, filius. Cúmq; ſibi epiſcopatum denegatum uideret, multa cõtra Eccleſiam docere inſtituit, Arianorum nulli ſecundus. Adiecit autem quædam de ſuo. Negat enim quicquã offerendum eſſe pro mortuis. Ieiunium feria quarta & ſexta, & quadraginta diebus ſeruari, & paſcha celebrari prohibet. ſtata hæc damnat omnia. Carnibus & cibis omnis generis uſus eſt ſine religione. Quòd ſi quis ieiunium ſeruare uelit, id ab eo certis ſtatiſque diebus ſeruari negat oportere, ſed quando uolet. Negat enim ſe lege teneri. negat etiam quicquam inter preſbyterum & epiſcopum intereſſe.

Aëtiani ab Aëtio Cilice nominati ſunt, qui diaconus fuit Georgij Arianorum Alexãdriæ Epiſcopi. hi etiã Anomij uocantur, à nonnullis Eunomiani dicuntur à quodam Eunomio Aëtij diſcipulo. In quorum etiã numero fuit Eudoxius, quanquam metu regis adductus, ſe ipſe ab illis ſecreuit: ex quo factum eſt, ut Aëtium ſo-

lum exterminaret. Ac Eudoxius quidem Arianorum partes,non etiam Aëtij ſecutus eſt.Hi autem Anomij & Aëtiani omnibus modis Chriſtum & Spiritum ſanctum à patre diſſociant,atque ſecernunt. quippe qui & creatum illum fuiſſe confirment,& negent ſimilitudinem ullam in eo eſſe diuinitatis. Ratiocinationibus autem argumentiſque Ariſtotelis & Geometrarum deum eſſe demonſtrant,Chriſtúmq; ita à deo proficiſci minime potuiſſe. Qui autem Eunomiani uocantur,non ſolum lauacrum iterant in ijs omnibus,qui ad ſe ueniũt, ſed etiam Arianorum capita immergunt ſurſum uerſus pedibus uerſis, in quo multa cantur oratio. Quòd ſi quis uel ſtuprum intulerit, uel aliud ſcelus commiſerit, id graue eſſe negant, præſertim cum deus,ut aiunt,niſi fidem quam probant nihil à nobis poſtulet.

Dimoritæ qui ijdem Apollinarij dicuntur, Chriſti præſentiam iam perfectam,id eſt incarnationem negant eſſe, quorum nonnulli aliquando corpus illius eiuſdem naturæ,cuius eſt diuinitas, affirmare minime dubitarũt. Nonnulli autem animum etiam eum ſumpſiſſe negauerunt.Alij propter hoc totum dictum,Verbum caro factum eſt,eum de carne quæ creata eſt, id eſt, de Maria carnem ſumpſiſſe negauerũt.Hoc autẽ quod diſceptatione non uacat, dixerunt, Carnem factum. poſt uero mentem in Chriſto fuiſſe negauerunt, in quo quid ſibi uelint, prorſus ignoro.

Antidicomarianitæ ſunt, qui ſanctam Mariam uir-

ginem permanſiſſe negant, generato ſeruatore, ſed cum Ioſeph eam concubuiſſe aſſerunt.

Collyriani autem ſunt qui eiuſdem uirginis nomine certo & conſtituto anni die κολλυρίδα *, id eſt tortam panis offerũt, quibus nomen Collidianorũ impoſitũ eſt.*

Maſſalianis, qui εὐχῖται *ab orando dicuntur, ij etiam aſſcribuntur qui apud Græcos ſectas inſtituerunt, Euphemitæ, Martyriani, & Satanæani. Capita decretorum impiorum, quæ Maſſalliani docent, collecta ex eorũ libris, Habitare in homine Satanam ut præſidem, eiq; in omnibus dominari Satanam & dæmones mentẽ hominũ poßidere, & hominum naturã cum ſpiritibus improbitatis cõmunionem habere. Habitare unà in homine Satanam & Spiritum ſanctum. Non fuiſſe etiam apoſtolos ab actione quæ operetur, liberos. Baptiſmum hominem non perficere, nec diuina ſacramenta accepta animi ſordes expiare, ſed ſolas preces quæ ab illis rectè fundantur. Hominem recepto baptiſmo non eſſe in maſſa peccati. Fidelem non baptiſmo, ſed precibus ueſtem diuinam incorruptam & integram accipere, perturbationum vacuitatem ſumi & ſpiritum ſanctum ita abundanter conſequi oportere vt ſenſu poßit percipi. Animum comitari oportere eiuſmodi cœleſtis ſponſi communionibus, quas ex viri concubitu mulier percipit. Spiritales homines tum intus, tum foris peccatum vident, & gratiã, & quæ operatur, & quæ efficitur. Reuelationẽ fieri & in ſenſibus, & in diuina.**

Ignem eſſe effectorem. Animum in quo non ſit Chriſtus, cum aliquid ſenſibus percipit aut agit, ſerpẽtis eſſe venenatarumque beſtiarum domiciliũ, id eſt omnis contrariæ uirtutis. Mala naturâ euenire. Adamũ ante q̃ imperiũ violaret atq; tranſiliret, ſine vllo ſenſu uoluptatis cũ Eua concubuiſſe. In Mariã ut ſemen et Verbũ incidiſſe. Hominẽ oportere duplicẽ animum adipiſci: vnum, qui hominibus ſit communis: alterum, qui cœleſtis. Hominem plene poſſe ſenſibus accipere ſpiritus ſancti perſonam in omni actione. Iis qui orant & precantur poſſe apparere crucem in luce, & aliquo tempore inuenire hominem cum ipſa præſto eſt aræ, eique tres panes ex oleo confectos homo offert. Deteſtantur præterea quicquid manibus operantur, vt deforme et indecorũ Chriſtianis. Atque vt ſigillatim deorũ decretis dicam, inhumanitatẽ in mẽdicos inducũt. Negãt enim ijs qui publicè ea quæ ad uictũ pertinent, quærũt, aut ijs quorum manus opere labefactatæ ſint, aut ijs qui aduerſa fortuna vtantur, vel corporũ debilitatione, vel morbis, vel acerbitate creditorũ, vel furum iniurijs, vel barbarorum incurſionibus, aut ijs qui tales caſus experti fuerint, ſubuenire oportere eos, qui ab illis ſecreti ſunt, et aliquid boni agere inſtituũt, ſed ſibi quenq; oĩa ſuppeditare cenſent oportere. Seipſos enim dicebãt uerè pauperes eſſe ſpiritu. His adijciebãt templorum & ararum contemptũ, quòd non deceat monachos Eccleſiaſticos cœtus et ſacrificiũ celebrare,

eos contentos eſſe oportere precibus, quas in ſacellis et oratorijs expleant. Tantum enim ſuas preces ualere cõfirmabant, vt Spiritum ſanctũ de cælo in eos et diſcipulos ita deuocarent, ut ſentiri percipiq́ue poſſet. Nam mira canunt, eos qui ſalutẽ conſequi velint, eatenus cõtinenter orare oportere, quoad peccatum instar fumi alicuius, aut ignis, aut draconis, aut alicuius eius generis belluæ, precibus expelli, & diſcedere ſentiant. Spiritus autẽ ſancti rurſus introitum ſenſibus percipiunt, apertumq́ue eius introitus ſenſum in animo habent, eumq́ue aiunt eſſe veram Chriſtianorũ inter ſe cõmunionem. Neque enim aut baptiſmo eccleſiæ, aut clericorum ordinationibus omnino Spiritus ſancti participes eos fieri, qui ſacra aqua expiantur, ſed eos demũ, qui paulo ſtudioſius ſocios ſe eorũ precũ orationumq; præbebũt. Quinetiã aliquẽ ſine baptiſmo ſpiritũ ſanctũ poſſe percipere dicũt, ſi apud eos habitare, & illorũ ſacris initiari velit: quaſi verò hoc maiores et ſacerdotes q̃dam dixerint, ſe Spiritum ſanctum fide habituros, nõ ſenſu percepturos, & precum illorum communione ita apertè ſpiritu ſancto participaturos, ut ſub ſenſum cadat. Tanta eſt autem eorum arrogantia, vt eos qui in ſocietatem ſimulatæ ſpiritus ſancti, quam inducunt ſenſu percipi, communionis venerunt, tum beatos ducant, vt perfectos & ab omni culpa liberos peccatóque ſuperiores, tum obſeruent & venerentur, vt iã peccatis, periculis, et iniurijs minus opportunos & ob

noxios, ſed in omne reliquum uitæ tempus ita affectos & conſtitutos, vt tuto poßint omnibus exquiſitißimis eſcis veſci, in armis, in honore, & in voluptatibus viuere. Eorum autem plerique dato huiuſmodi perfectionis documento, ne Chriſtianorum quidem nomine cæteros appellare æquum putant, cum ipſorũ inſignes libidines, furta, ſtupra, oculis deprehenderint. Alia etiam multa præterea monſtri ſimilia docent, vt legitima coniugia paßim & ſine vllo delectu dirimi: eosque qui coniugij onus excuſſerint, vt monachos recipi, & beatos duci: parentibus ſuadent, vt liberorũ educationem negligant, & ad ipſos ſua omnia afferant: ſeruos qui conſpectum dominorum fugiunt, ultro excipiũt: eos autẽ qui ad ſe grauißimis criminibus inquinati confugiunt, nullo extante fructu pœnitentiæ, ſine ſacerdotis auctoritate, nulla habita ratiõe graduũ, qui canonibus Eccleſiaſticis excipiuntur, primo quoq; die ſe expiaturos profitentur, dum modo in illã eorum ſermone omniũ celebratã orationẽ apud eos exercitati ſine dolo ac ſimpliciter ſacris quæ probãt initiẽtur. Itaque nõnullos eiuſmodi hominũ ante quàm à criminibus expiẽtur, ad clericorũ approbationes et ordines ducũt, doloque malo ijs monachis qui apud illos ſtatuti ſunt productis teſtibus, ab epiſcopis, vt manus eis apponant, impetrant. Hoc ipſi faciunt non quòd clericorũ gradus in honore aut precio habeant, qui quidem ipſos etiam epiſcopos cõtemnunt & pro nihilo ducunt, cum

volunt, ſed quòd poteſtatem aliquam vel auctoritatē aucupentur. Quidam autem eorū nunquam ſacramentis initiari quenquā poſſe cōcedunt, niſi illa hora Spiritus ſancti aduētus ſub ſenſum cadat. Concedunt etiā nonnulli eorum ſi qui velint, membrorum quæ ad gignēdum data ſunt, ſectionem. Facilè autem etiam cum ſecta ſunt & ſecreta contemnunt: Iurare eis & peierare fas eſt. Suam ipſorū hæreſim obſcurè deteſtantur.

Valentiniano & Valente Imperatoribus nata eſt Maſſalianorum hæreſis: Euchetas eos appellāt ij qui in Græciam nomen transferunt. Habent etiam alia à re ipſa nomina. ἐνθουσιασαὶ enim, id eſt numine afflati uocantur, quòd dæmonis alicuius inſtinctum recipiant, eumq́ue Spiritus ſancti eſſe exiſtiment. Qui autem grauiſsime hoc morbo afflictantur, manuum opus ut improbum deteſtantur. Quieti verò cum ſe tradunt, viſa ea quæ in ſomno accidunt, inſtinctum diuinum appellant. Huius ſectæ principes fuerunt Diodoes, Sabas, Adelphius, Hermas, & Simeon, alijq́; prætereà qui à ſocietate Eccleſiaſtica deſciuerunt, cum cibum diuinum obeſſe poſſe negarent, de quo Dominus dicit, Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, viuet in æternum. Qui verò morbum celare & diſsimulare conantur, ij tum eos qui impudenter negant, coarguunt, tum eos abdicant, qui ea ſentiunt, quæ ipſi gerunt in pectore. Litoius autem qui Meleunorum Eccleſiam gubernat, diuino amore ductus,

cũ multa huius morbi cõtagione infecta cõperiſſet mo naſteria, aut potius ſpecus latronũ, ea incendit, luposq́; à grege abegit. Eodẽ modo Amphilochius clariſsimus vir qui Lycaonũ Metropolim acceptã ſeruabat, vniuerſamq́; gentẽ regebat, cũ eò iam labẽ hanc & peſtẽ peruaſiſſe didiciſſet, rurſus excitatus eſt, & gregem quem paſcebat, ab iſta pernicie liberauit. Flauianus verò celebris Antiochiæ archiepiſcopus, cum eos Ediſſæ degere comperiſſet, atque in finitimos ſuum venenum euomere, miſſa monachorum claſſe omnes Antiochiam abducendos curauit, vbi cum malũ hoc eos retractare tum mores reprehendit. Nam & accuſatores calũniari dixit, & teſtes falſum dicere. Adelphium autem qui prouectiſsimæ ætatis erat, cum blandè aſsidere iuſsiſſet, Nos, inquit, ſenex, quoniã plurimũ ætate proceſsimus, certiùs & hominum naturã obſeruauimus, & aduerſariorũ dæmonũ dolos fraudeſq́ue exploratas habemus. Experti etiã ſumus gratiæ donũ. Hi autem cum ſint adoleſcẽtes, nec horum quicquam exploratum habeant, ſermonem qui paulo ſubtilius de ſpiritu habetur, capere non poſſunt. Quid eſt enim, cur dicatis ſpiritum aduerſum ab homine ſecedere, et Spiritus ſancti gratiã in eum introire? His cum ſenex ille reprehenſus eſſet, omne virus quod occultũ erat euomuit, his verbis, Nullam quidem vtilitatem Chriſtiani ex baptiſmo percipiunt, dæmonemq́ue ex homine ſola virtutis expellit oratio. Vnuſquiſque enim eorũ qui

procreantur, vt primi parentis naturam trahit, ſic dæmonis ſeruitutẽ. Quæ poſteaquàm ſancta oratio eiecit, reliquũ eſt, vt Spũs ſanctus accedat, qui & ſuum aduentũ ſenſuũ oculorũq; teſtimonio ſignificet, et corpus à motionibus & perturbationibus liberet, & animũ a propenſione in deterius omnino expiet: vt nec ieiunio, quo corpus ingraueſcit, nec doctrinæ quæ quaſi frenum inijcit, & modum in vita inſtituenda apponit deinceps vllus ſit locus futurus. Hæc autem qui eſt conſecutus, non ſolum à corporis laſciuia & petulantia vacuus eſt, uerum etiam certò futura prouidet, & diuinam illam trinitatem oculis contemplatur. Cum Diuus Flauianus hoc modo fontem malè olentem diſrupiſſet, riuoſque oſtendiſſet, hac uoce impium ſenem affatus eſt, Inueterate dierum malorum os tuum te refellit, & labia tua in te teſtimonium dicunt, non ego. Patefacto autem hoc malo, ſenex ille ex Syria exactus eſt, & in Pamphyliam ſeceſsit, in qua hanc perniciẽ vſque ad Martiani tempora corroborauit.

Neſtoriani à Neſtorio dicti ſunt. Hi dei Verbum, & hominem ſic ſeparant, vt res infimas & minutas. quæ à domino cũ ad nos acceſsit, egit, ſoli homini ipſi: eas autem quæ arduæ ſunt & deo dignæ, ſoli dei verbo attribuant, non vni eidemque perſonæ vtraſque aſsignent.

Eutychiani ab Eutyche ſectæ nomen habuerunt. Hi Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum carnem ſumpſiſ-

ſe de ſancta uirgine Maria negant ſed quodam modo diuinius eum incarnatum fuiſſe ſentiunt: nec intelligũt Chriſtum dei Verbũ eum ſibi hominẽ adiunxiſſe ex virgine Maria, qui Adami primi parentis peccato erat obnoxius. Itaque principatus & poteſtates, vt ſcriptũ eſt, expolians, de ijs in cruce palàm ac ingenue triũphauit, quas primi hominis peccato induerat.

Aegyptij qui ijdẽ Schematici & Monophyſitæ uocantur, ſpecioſo titulo ac prætextu libri legis qui Chalcedone probatus erat, à vera Eccleſia defecerũt. Aegyptij autẽ appellati ſunt, quòd huius ſpecioſi tituli authores Aegyptij fuerũt, Marciano et Valentiniano imperatoribus. De cæteris rebus cum Eccleſia conſentiunt. Hi autem ob ſtudium ſuum in Dioſcorum Alexãdrinũ qui in Chalcedonenſi cõcilio vt Eutychis decretorũ defenſor de gradu honoris motus fuerat, concilio interfuerũt, tumq́; ſexcẽta crimina, quæ in eis inerant, cõtra ipſum cõcilium finxerunt, quæ in hoc libro refellimus, cum eos vanos ac ſtultos eſſe oſtendimus. Horum principes fuerunt Theodoſius Alexandrinus, à quo Theodoſiani: & Iacobus Syrus, à quo Iacobitæ ſunt nominati, conſcij defenſores & propugnatores: Seuerus Antiochenorum pernicies, & qui fruſtra laborem ſuſcepit, Ioannes Tritheites, qui cõmunis ſalutis myſterium negant. Ad multa autem decreta quæ in Chalcedonenſi concilio cccxxx Patres ſtatuerũt, ipſi multa amẽtiæ ſuæ inſtituta quæ alios fa-

cile capiat, addiderunt. Cumque eſſentias & naturas ſingulares inducant, tamen gubernationis teſtimonia confundunt.

Aphartodocitæ à Iuliano Alicarnaſſeo, & Caiano Alexandrino, qui ijdem Caiamani vocati ſunt, du xerunt originem. Hi cum Seuerianis de omnibus con ſentiunt: de hoc autem ab eis diſſident, quòd illi interitum in Chriſti vnione & coniunctione videri dicũt, hi iam ab ipſa fabrica & concretione Chriſti corpus interitus expers eſſe confirmant, et neceſſarias naturæ imbecillitates, ſitim dico famem & laborem, dominũ tolerare illi quidem concedunt, ſed eodem modo quo nos hæc ipſum negãt pertuliſſe. In nobis enim hæc neceſſitatis eſſe dicunt, in Chriſto autem voluntatis, quę etiam naturæ legibus negant paruiſſe.

Agnoitæ qui ijdem Themeſtiani vocantur, impiè & improbè Chriſtum diẽ iudicij ignorare palam do cent, eumque ignauiæ timiditatiſque arguunt. Hi ſunt quædam ſecta Theodoſianorũ. Themeſtius enim qui eorum ſectæ & diſciplinæ princeps fuit, unam in Chri ſto naturam coniunctam fuiſſe tradidit.

Barſaniani qui etiã Semidalitæ cum omnia Caianorum Theodoſianorumque decreta defendunt: aliquid tamen præterea addiderunt de ſuo. Similam enim eis quæ à Dioſcori diſcipulis afferuntur, admiſcent, eamque ſummo digito apponunt, & farinam tritici deguſtant, idque pro ſacrificio probant. Nec vero

publicè fit donarium & oblatio: ſed Diodori, vt dixi, ſymbolis relictis, ſimila tantũ admiſcẽt quantũ cõſumptum ſit, idque ipſis in communionis parte numeratur.

Heicetæ ſunt monachi, qui cum cæteris in rebus Eccleſiæ auctoritatem ſequantur, in monaſterijs cum monacharum cœtu deum adhibitis tripudijs & ſaltatione laudibus afficiunt. In quo imitari ſe dicunt chorum illum, qui Moyſe duce conflatus & coactus eſt tum, cum Aegyptij in mari rubro perierunt.

Gnoſimachi ſunt, qui omni Chriſtianorũ cognitioni ac ſcientiæ ita aduerſantur, vt vanum et minus neceſſarium laborẽ eſſe dicant eorum, qui in diuinis ſcriptis aliquã exquirunt ſcientiam. Neque enim Deum aliud à Chriſtiano poſtulare, niſi præclaras bonaſque actiones. Itaque aliquem ſimplici rudique animo inſtitutum ſuum perſequi melius eſt, ut aiunt, quàm multã curam in cognoſcẽdis decretis atque ſententijs ponere.

Heliotropitæ ſunt, qui in ijs herbis quæ ſolẽ eiusque radios ſequuntur, & cum mutantur, uim quandam diuinam ineſſe dicunt, quæ in eis has efficiat mutationes: ob eamque cauſam eas colere ac venerari volunt: nec intelligunt eum motum qui in eis animaduertitur, eis à natura tributum eſſe.

Thnetopſychitæ ſunt qui hominum animos pecudũ animis ſimiles inducunt, atque eos vnà cum corporibus dicunt interire.

Agonyclitæ ſunt qui quoties orãt, genu flectere pro-

uoluiq́ue nolunt, ſed ſemper ſtantes precantur.

Theocatagnoſtæ, qui ijdem blaſphemi & contume lioſi vocantur, ſunt quidam contumelioſi & temerarij, qui nonnulla verba & facta in domino noſtro deo, & in ſanctis perſonis ei attributis, atque in ſcriptis diuinis improbare conantur.

Chriſtolytæ ſunt qui dominum noſtrum Ieſum Chriſtum aſſerunt cum excitatus eſt ab inferis: ibi corpore cum animo relicto; cum ſola diuinitate cælum ac ſupera petijſſe.

Ethnophrones cum gentium inſtituta ſequantur, in cæteris ſunt Chriſtiani. Hi natales dies, fortunam, fatum, omnem aſtronomiam & aſtrologiam, omnémque diuinationem, & auſpicia probant, auguria, expiationes & placationes, ſortes, prodigiorum & portentorum inſpectiones, veneficia, aliasq́ue eiuſdem generis impias fabulas adhibent, ijſdemq́ue, quibus gentes, vtuntur inſtitutis. Dies etiam feſtos quoſdam Græcorum probāt: dies denique, & menſes & annos, et tempora obſeruant & notant.

Donatiſtæ à Donato quodam in Aphrica ortū habuerunt. Hic qui initium dedit ſectæ, quoddā os ſuorū manui appoſuit, in quo ea vis erat vt primum ſalutare deberent, deinde donarij, quod expiandi cauſa adhibetur, tum participes fieri, cum eſt deferendum.

Ethicoproſcoptæ ſunt qui in moribus & rebus agendis aberrant, et aliquas res agendas quæ præclare

ſunt & cum laude coniunctæ, criminantur: contráque nonnullas quæ uituperatione dignæ ſunt, approbant.

Parermeneutæ, ſunt qui nõnulla diuinorum ſcriptorum tam veteris quàm noui teſtamenti capita interpretantur, arbitratu ſuo, idq; vincendi ſtudio faciunt. Ad multa autẽ quæ ita accuratè & ſubtiliter exponũtur, vt reprehendi non poſsint, ſtudiũ vincendi, contentionésq; afferunt, idque faciunt imperitia quadam, et inſcitia iudicandi. Cumque nonnulla hæreticorum decreta ignorent, ea iſto modo confirmant.

Lampetiani à Lampetio quodam hoc appellati ſunt nomine. Iis qui vitam in communitatibus & cœnobijs digere inſtituunt, ſinunt, quod quiſque velit & probet viuendi genus, id ſequi, quod etiam de veſtitu iudicandum eſt eodem modo. Nihil enim, inquiunt, Chriſtianus inuitus facere debet, proptereaque ſcriptũ eſt, Voluntariè ſacrificabo tibi. Et rurſus, Ex voluntate mea ei confitebor. Patiuntur etiam, ut aiunt nonnulli dari locum naturalibus perturbationibus, nec vt eis obſiſtatur, poſtulát, quaſi id natura patiatur. Aliáque nonnulla quæ cum Arianorum decretis congruunt, ſentire dicuntur.

Monothelet æ à Cyro Alexandrino originem duxerunt, à Sergio autem Conſtantinopolitano cõfirmati ſunt & corroborati. Ii duas naturas vnamque perſonam in Chriſto illi quidem prædicant, ſed vnam voluntatem, vnámque actionẽ in eodem ponunt: quo po-

ſuo duplicem naturam tollunt, & Apollinaris decreta confirmāt atque defendunt. Ab his Euſtathius exortus eſt, ex quo Euſtathiani nominati ſunt.

Valet ac tenet his etiā temporibus, Iſmaelitarū quæ in errorē plebē impellit, religio, quā Antichriſti quaſi præcurſorē appellari licet. Ducitur autē ab Iſmaele, quē ex Agara Abrahamus ſuſcepit, ex quo Agarini Iſmaelitæ nominātur. Sarracenos autē eos appellant, quaſi à Sarra uacuos et inanes factos, propterea quòd Agar Angelo reſponderit, Sarra vacuam & inanē me dimiſit. Hi quidē Luciferi aſtri atq; Veneris quā Chabar ſua lingua quod magna valet, vocant: ſimulacra palā coluerunt atq; adorauerunt, vſque ad Heraclij tempora. Ab illius autem imperio, ad noſtram ætatem falſus uates & propheta eis exortus eſt, Mamedius nomine, qui cum in veteri ac nouo teſtamento uerſatus eſſet, ſermonesq; cum Arianis habuiſſet, nouam ſectam & diſciplinam condidit. Simulatione autem religionis ac pietatis cum gētis fauorem conciliaſſet, ſcripta è cælo ad ſe delata et miſſa à deo eſſe vulgauit. Quædam vero in ſuo libro ordine digeſta impreſſit, riſu digniſſima, quibus venerationē et cultum dei genti hoc mō tradit, Ponit unū deū uniuerſi autorē, qui neq; genitus ſit, neq; geneauerit. Chriſtū autē dicit Verbum eſſe dei, et eius ſpiritum, ſed creatum atq; ſeruum: eumq; fatetur ex Maria ſine ſemine generatū. Ait enim Verbum ac Spiritum dei cum in Mariā

introiſſent, genuiſſe filiũ, qui
eſt. Iudæos autem contra leges
voluiſſe: & cum eum tenuiſſen
egiſſe in crucem, Chriſtum autem n
fuiſſe, nec mortuum: Deum enim
tranſtuliſſe, quòd ei eſſet chariſſim
memorat, Chriſtum cum in cælũ pe
terrogatum fuiſſe, an dei filium ſe
facit hoc modo reſpondentem,
cato animo. Scis hanc meã oratio
tuã non faſtidire ſeruitutẽ. Homine
leges hoc me dixiſſe arguerunt, fa
rũt crimine, et uehemẽter errarũt.
uult reſpõdiſſe, Scio hanc tuam
Aliaq; multa monſtri ſimilia na
rio, quæ ridicula ſunt. Ac ille quid
à deo miſſum fuiſſe gloriatur.
quiſnã teſtimonio ſuo comprobe
eũ allatum fuiſſe? aut quis prophet
rũ prophetã prædixerit? atq; illi n
tũ Moſem legẽ accepiſſe in mõte S ien
te uniuerſo populo, in nube, in igne, caligine & procella apparuiſſet: omneſque prophetas à Moſe atque eos qui illum conſecuti ſunt, aduentum Chriſti multo ante prædixiſſe, deumque Chriſtum, ac dei filium tum venturum vt carnem aſſumeret ac ſibi coniungeret, tum in crucem actum iri, tum moriturum, tum excita-

38.351405

que fore & vitiorum &
ibus etiam ſi quæramus, cur
propheta veſter, alijs ei teſti-
ſtidne vobis quidem videntibus,
lo ſpectante & mõte fumum ef-
ſi ille ſcripta quæ commemora
etiam vos certa & rata habeatis:
, Deum o. velit facere omnia
imus quo tandem modo
amus ir n pe nerent, hoc
ſpondeant, Cum quæ diſſe-
ſuperis allata fuiſſe: ta
noramus obijcimus,
& ſcripta hæc m
cadat neceſſe eſt tritum illud
bium.* *. Rurſus cū eos interro-
in cōmentarijs et ſcriptis ve
aceretis, aut acciperetis ſine ar-
ut primū teſtes produceret, qui
o teſtimonio dicerent, deinde
poſtremò ut ipſe doceret, quænā
eū dicerent: pudor eos tacere cogit.
ſcr probabiliter diſputamus.
quib Chriſtianocategori & ſunt & dicuntur, quòd
Chriſtiani vnum deum viuū & verū veneren-
venerandas imagines Domini noſtri Ieſu Chri
næque noſtræ ſanctæ Mariæ quæ eum ſuſti

(683.1-5
Z

Digitized by Google

Digitized by Google